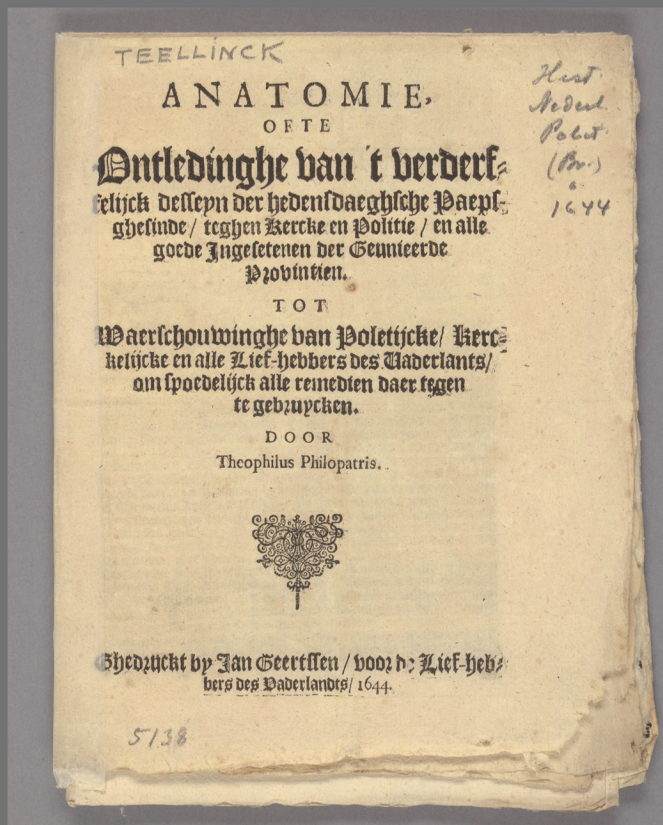

Teellinck, Willem

Anatomie ofte ontledinghe van't verderffelijck desseyen ...

Tryck // / I25 B 14 c Br. 1644

Tillkomstår 1644

Digitaliserad år 2019

National Library
of Sweden

TEELLINCK

ANATOMIE,

OFTE

Ontledinghe van 't verderf-

felijck desleyn der hedensdaeghsche Daep-
ghesinde / teghen Kercke en Politie / en alle
goede Ingesetenen der Gemieerde
Provincien.

TOT

Waerschouwinghe van Poletijcke / Kerc-
kelijcke en alle Lief-hebbers des Vaderlants /
om spoedelijck alle remedien daer tegen
te gebruycken.

DOOR

Theophilus Philopatris.

Ghedruickt by Jan Geertssen / voor d: Lief-heb-
bers des Vaderlands / 1644.

*Hand.
Nederl.
Polit.
(Br.)
1644*

5138

A M A T O M I E

OFTE

Wiltominge van de werlt

Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt

T O T

Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt

te de werlt

D O O R

Theophilus Philoponus

Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt
Wiltominge van de werlt

10

armo
het tra
met ce
haling
derpe
te we
sen/ d
breuc
zit (fi
iaten
so nie
wee
als
stou
te be
Ziel
ten
com
Dee
ten
geel

ANATOMIE

OFTE

Ontledinghe van 't verderffelijck Desfeyn
der Paepf-ghelinde.

I. Capittel.

De occasie van dit Schrift.

DZions wille en can ick niet swijgen / en
om Jerusalems wille en sal ik niet stille zijn / maer moet
claghen datter nauwlijc peinant is / die de crancke doch-
ter Zions te hulpe come / en haren bouballigen staet on-
der steunt. Op sien de fondamenten onder-graven / de
pijlaren upt-treken / de stricken spannen / de putten gra-
ven / de verspieters in-comen / om een Adama van ons te
maken / en onse staet te rupieren / onse rijckdommen in
armoede / onse byzpheyt in slavernie / ons leven in een doot te veranderen / door
het crachtich inbzeken vande Pausselijcke macht / daer mede ons Lant als
met een font-bloet overloopen wert / tot upt-banninge vande waerheyt / en in-
halinge vande leugen / tot rupne van dupfende zielen / die in den put van asgo-
derpe in 't midden van ons / ver-smozen / en wie steect de hant upt om dit quaet
te weeren? om dese dupfsternisse te verduppen / om sulcke Dossen en clepne Dof-
sen / die de Wijnberg des Heeren bertreden / te vangen? De siechte groept / de
brencke wert groot / de vlamme van verderf steecht meer en meer aen / en pder
zit stille met sijn handen op sijn heupe / als wijbē / reddeloos / geben 't schip op /
latent scooten tegen dese clippen / om 't samen schip-brencke te lijden. Dit macht
so niet voort-gaen / maer elck moet hem opmaken / van Dan tot Barsaba toe?
weereelijcke en geestelijcke om met alle macht / te gaen incanten en op-maken
als een man / om dit vier upt te blussen / dese Sprack-hanen te vangen / de
stoutheyt der Papiſten te sluyten / het incomen van alle dien geschozen hoop
te beletten. De Wapen / Driesters / Jesupten / Cloppen / als Lant-berraders /
Ziel-moorders te bannē / en te versagen upt onse lant-palen / verbloect moe-
ten zijn alle Gzooten / en hare inwoonderen / geduerichlijck die niet tot hulpe en
comen den Heere met de Helden / om desen strijdt aen te vangen / teghens de
Weeste en haren aenhanck / waer toe overbloedige redenen en grooste noot is /
ten opsien van dupfent consideratien / soo onse zielen als lichamen / soo onse
geestelijcke als tydelijcke staet aengaende. Welck wy sullen gaen ontdec-
ken

ken / om de slaepzichte wacker / om de blinden de ooghen te openen / om de
 dwalende te recht te bzingen/en om yders herte cloeckmoedich te maken/om
 hem in de bzeffe te stellen/ tot vooz-cominge van onse ruyne en onderganck/
 die onseplbaer sal ontstaen / soo wy niet sonder alle delay/ dit stuck met yber
 en ernst by de handt nemen/ daer toe God ons wil wijsheyt/couragie/eenig-
 heyt / belept geven / en met synen segen by wesen/ Amen.

II. Capittel.

Den staet vande Papisten onder ons.

Alhoewel onse salige Dooz-ouders / na dat onse Regeringe een ge-
 daente en vasticheyt vercregen heeft/ van tijt tot tijt/meer en meet
 zijn gewaer gheworzen / dat niet onse Staet lossen / onwaster/ en
 verderffelijcker stelt / dan den aen-was en de groote byzheyt der
 Papisten/waerom sy dooz geen rebenen/ofte pzequante nooden in't verobe-
 ren van steden/de exercitie van de Paepsehe religie aldaer/ of in eenige Pro-
 vintien hebben willen toelaten/maer altijts seer tegen haer gewaert hebben.
 So ist nochtans dat eenige Jaren herwaerts dese oude maximen zijn begin-
 nen gebioleert/ en aen een zijde gestelt te woorden/ waer dooz de Papisten tot
 sulcken hoogte zijn geklommen/ dat sy het Lant alrede hebben ingeschreven/
 vooz haer selven : want 1. So zijnsse gewassen tot sulcken menichte/dat sy in
 meest alle de Provintien/wyt-maken al te grooten gedeelte vande Ingesete-
 nen : in veel Steden en Dozpen zijnsse veel meer als de helft/jae in eenige wel
 dyp tegen een. En multipliceren noch alle dagen so seer/ dat het getal onge-
 looslijk wort/gelijc haer Priesters en Jesuyten/geweldig haer daer van be-
 roemen/ dat sy jaerlijcx eenlge duysenden toenemen/waer van sy gheduerich
 condschap doen aen hare hoofden in Vlaenderen en Zabant/te Roomen/en
 elders. Waer dooz sy weten wat macht sy hebben/in elck Provintie/Stadt/
 Doz/die aen den Roomschen Stoel vast zijn.
 2. Soo ist / dat niet alleen de menichte van de simpele Catholijcken soo toe-
 neemen/maer oock de gheestelijckheyt onder haer/want het Lant krielt van
 alle de Paepsehe Seminarissen, en als men soude gaen reechenen het ghetal
 van Predicanten/ Ouderlingen en Diakenen/ die in den dienst van de Ghe-
 refozmeerde Kercken zijn/die en konnen op de helft niet ghereecket worden
 tegens het getal van de Gheestelijcke dieber in 't Lant zijn. In veel Steeden
 zijn ses/ sa thien Priesters tegen een Predicant/en een ongelooffelijc ghetal
 van kloppen/die der Papen en Priesteren Spions en Ken bzinghers zijn/
 en soo nau aen haer verbonden/ al warent haer vrouwen/dooz welcke sy on-
 wptzpeeckelijck veel quaet doen/ by veel cenboudige onwetenende Christenen ;
 beele van dese Gheestelijckheyt/ woonen by en branc/ over het siele Lant
 dooz in Dochi-hupsen/ onder pzeceert van de outste harer gheslachte te zijn/
 andere die weten dooz vrienden te verkrigghen / dat sy niet ober gheben van
 haer naemen en qualiteyten / ghetollereert werden/ andere koomen met pas-
 dooz

voorten/om haer saken te verrichten/en noch veel die dagelick insluppen/son-
der dat men het weet / insonderhepdt Jesuyten ; andere zijn ghedispenseert
alle Ampten en Aeeringhen te doen/woonende als Burgheers/en nochtans
gheprofessijt/daer men gheen achter-dencken dan op heeft.

3. Deese meenichte van Gheesteliche die doen haer diensten/vooz desen wel
secreet/bedeckt/met vzeese/nu opentlijck met de hooghste stoutigheyt by kla-
ren daeghe / op 't luden van de kloeken / in ordinaire huyfen die sy daer toe
Kerck-wijse bereept hebben/en voozsien zijn van alles/als een Paepsche Ca-
pelle/welke sy meer als dertigh onlanghs op ghericht hebben/in verscheyden
plaetsen/daer sy met honderden vergaren/ so mans als vzwouwen/en toe ha-
men met groote troupen/ met veel waghnenen en karossen/in spijt van de Ju-
stitie/Placcaten/en alle Ghereformeerde Ingesetene ; waer sy haer Wisse/
en haer Pzedicaten doen/vol van injurieuse leugenachtige lasteringen/tegen
onse Religie/stoute ophitsingen/vant volck tegen de regeringe/en alle de Ge-
reformeerde Ingesetene. Wenlockinghe tot den Koninck van Spangien als
den ouden Heer/ defamerende de Regeringe als tyzannijck/onwettelijck on-
verdzagheelijck/ten aensien van de sware lasten/om soo In-Lantsche beroer-
ten te verdoofaken ; ja hebben onlanghs in veel Quartieren/ haer volck gaen-
de gemaeckt/om haer wel te quijten/in de verlossinge die vooz handen was/
dat is om het op sijn Prs te klaren.

4. Bupten deese vergaderinghe/soo deffenen sy haren Paepschen dienst/met
Processien te gaen/veel hondert t' saemen/ober de straten en wegghen/richten
krupffen/beelden ober al op/vooz aen haer huyfen/op de Kerck-hoven en we-
gen/in 't aenschouwen van alle de Wereldt. Gaen met haren Bzoodt-Godt
na de siecke opentlijck/selber in foodanighe huyfen/waer man of vzwouwe Ge-
reformeeert is/teghen haren danck en wille ; drijben onse Pzedicanten en Sie-
ken-troosters van daer/of als die de siecke willen aen spreeken/maecken een
ghetier en ghekijs/om dat het de siecke niet hoozen soude/en plegen geweld o-
ber de zielen van de benaude siecken/ die dan lieber met Godts woordt dan
met haer Wisse/Onwelken/krupffe-sieren/en Oly/souden getroost werden ;
ja soldaten die selver Paeps zijn/willen de Pziesters hier te Lande/geen Ab-
solutie geven/om dat sy tegen den Koninck van Spangien diener. Siet wat
te goede Patriotten sy van 't Landt zijn. Ontnemen dickmael de moeders
hare kinderen/en Doopense by haer ; ja verboerense na vzeemde Landen/ste-
kensse in Kloosters/ tot desparatie somtijds van de ouders/ die se niet konnen
weer krijghen/dan dooz 't nytierste recht van Justitie/en dan noch qualijck
ghendegh.

4. Soo hebben sy opentlijck/wat tot verbzepinghe van haren Af-godischen
dienst noodigh is/ menighe van Paepsche Boeck-verkopers/waer alder ley
Gheconsaereerde Paepsche Beelden/krupffe-sieren/Agnus Dei, alle laster-
lijcke boeckien teegghen onse Religie verkorht werden / in welke winckels sy
vergaren/ en aldaer spotten en gecken/met Regenten/Pzedicanten/en de ge-
heele Regeringe/Doletijck en Kerckelijck. Ja sy hebben oopenbare Paepsche
Scholen/onder de oogghen van de Justitie/waer de kinderen der Papisten/in
die

die leere werden op-ghebracht / en dickmaels kinderen van dese Religie verleydt werden / dooz de onachtfaemheyt der ouders / die haer daer laeten schoole gaen. Sy doen Commedien in 't aenschouwen van 't volck spelen / tot vertooninge van hare Af-Goderije / somtijts van 't lijden Christi / o grouwelen! om 't volck te vertoonen / waer sy onse Religie bespotten / onse vzoome Leeraers / Calvijn / Luyter doen compareren als Dupbels / als Toobenaers / Hoerjagers / Sodomiten / en ick en weet niet wat grouwelen meer / o onverbzagelijcke stoutigheyt!

5. Soo ghebruycken sy hare Discipline / ober haer ghesinte / die hier te Lande wonen / en bestaen de selve te vanghen / in kerckers te stellen / haer goederen te confiscueren / en dickmaels te ruyneren / als sy haer teghen de Roomsche Kerckke vergrepen hebben / of van een Predicant haer hebben laten onderwijfen / of eens ter Kerckke gheweest zijn / verbiedende alle Paeps- gesinde haer den peninick te gunnen tot dat sy penitentie van haer gendemt quaset ghedaen hebben / onse Religie verbloect hebben / en op de verdoemenisse van haer ziele / beloben noyt een ketter te sullen hoozen sprecken. Ja alffer eenige hare paepsche religie willen verlaten / onse aennemen / gaen haer beschuldigen by de Overicheyt / van onverbzachelijcke debautie / of van dulleicheyt en uptsinnicheyt / vzenghen daer toe valsche getuyghen / en weten soo van de Magistraet niet bedroch te verkarigen / dat sy in Tuchtuyfen / of Oul-huyfen geset worden / ghelijck verschepden exempelen daer van zijn.

6. Soo ist dat sy om sulcx alles / mer te meerder ozder en vastigheyt te doen / toonende hare onseplbare hope / van eens meester te sullen werden / een ghehele Hierarchye in ons Lant hebben opgericht / hebbende haer Bisschop / Abt en Prelaten / en geestelijcke Regenten / ober elcke Provintie / Stadt en Dorp / eben op sulcken wijze als het vooz de Reductie ten tijden van 't Pauldom geweest is / die onder haer daer vooz ghekent / en in elke plaetse ober de Catholijcke van nu af regeeren / aen welke sy oock den eedt van ghetrouwigheyt doen. Ingeelijck soo vergeven sy onder haer / alle de Poletijcke Ampten / op dat sooder een Cumulte quame / elck stract geestelijck en werreltlijcke weten wat ampt sy te bedienen hadde / om stract op alles ozder te stellen. Ja vele van dese zijn in 't Lant bekent / sonder datmen sulcx aentreckt / als om daer mede te lachen / soo verde zijn wy vervallen.

Siet dan beminde Leser in wat een gevaer onse staet is / die al verdcelt en weg gegeven is / en staet maer te ontfangen en te besitten / waer toe sy dagelijck alle gewelt aen seggen / om het gene sy ten deele / en 't geheel te becomen. Soo jammerlijck ist onder ons verlopen / dat sy niet meer vragen na Placaten / Officieren / maer stellen haer dickmael gewapent daer tegen / of bejegenen hem / met uyt-lachinge / of vileyne woorden ; soo dat het schijnt daer is gheen Coninck in Israel meer / en dat elck mach doen wat hy wil.

III. Capittel.

De oorsake van foodanigen stoutigheyt der Papisten.

Gheen siekten of sy hebben haer oorzaken / soo oock dese groote sieckte van onse staet / en ghelijck het in het lichaem gaet dat hare qualen van binnen comen / soo comen al de oorzaken van de voorrige stouticheden upt onsen eygen boesem/en die zijn verscheyden.

1. Het rechtveerdich oordeel Godts om de sonden des Lants/die dese Cananiten onder ons laet inbreecken / op dat sy ons tot doornen en distelen in onse zijde souden zijn. Wy haten het licht/en daerom bzeect dese dupsternisse aen; wy verachten den supveren en warachtigen Godsdienst / en daerom sent Godt een valschen Godtsdienst; wy soecken het lieffelijck Jock des Euangeliums af te werpen/en daerom laet God een verbaegghelijck Jock van superstittien toe-nemen/ onder ons: Wy willen ons niet buygghen onder de Christelijcke/ schryfmatighe en Goddelijcke regeringhe der Kercken/en daerom laet Godt een onberdzagelijcke Hierarchye/ons over den hals comen: Wy soecken gheen goede consciencie by Godt noch de menschen te houden/en daerom sent Godt consciencie dwingers over ons: Wy hebben een cleyn geboelen van de eenboudighe leere des heyligen Euangeliums/ en daerom laet God een weerelts leere / bestaende niet dan in pacht en wereltsheyt/aenbreecken; wy ghelooften de waerheyt niet / daerom bzeect de leughen in: Wy en ertimeren niet hooch ghenoech de dierbare verdiensten Christi / en daerom sal ons God laten bedriegghen met ons eygen en andere verdiensten: Dese sonden bewegen God dat hy ons tot een straffe de Moabittische afgoderie laet over comen / en Propheten van een leugenachtigen geest / onder ons insluppen / tot verleydinge van vele zielen / en is dit niet rechtveerdich?

2. Het openbaer toe laeten van de Paepsche Religie in die Steeden / die wy met onse wapenen/en soo veel Gerefoymeert bloet gewonnen hebben/al waer wy Dagon neffens de arche hebben laten stellen/den grouwel der Af-goderije hebben in gelaten / tot stuytinge van alle die kracht/die aen die veroverde zielen hadde konnen gheschieden tot voort-plantinghe van het rijcke Christi. Ja met onse soldaten / hebben wy beschermt de grouwelijckste Af-goderijen/die in hare Af-Goderije ghepleeght worden. Jae wy hebben de Regenten van die Steden met eede verbonden / neffens de Gerefoymeerde Religie/de Paepsche te maintineren. Inden eedt Godt roepende tot een ghetuyge/en haer zielen voor Godt verbindende / om te doen daer God een grouwel van/en het ghene hy soo scherp verboden heeft; welken onwettelijcken eedt/gelept op het gemoet van de Gerefoymeerde/soo krachtigh is gheweest/dat al het faueur int vergheven van Ampten/Bedieninghen tot de minste toe/zijn ghedevoleert tot de Papisten; die dan elck in haer gelegentheyt / haer Religie gevozdert/en de onse tegen geloopen hebben; soude God niet rechtveerdelijck ons tot deese Waals over gheven/daer wy sijne kinderen meer mede op hebben dan met God selver kan 't wel anders zijn of als men het vper ontsteect

in een lit/ of het loopt als een kanker boort tot alle de leden/ is dit niet genoeg
 voozeght/ en wpt ghekreeten/ dat het tollereeren van de Papiſten aldaer/ haer
 onder ons ſtout ſoude maecken/ om meer en meer in hare Paepſche bedienin-
 ghen boort te gaen/ in ſpijt van de Regeringhe / die ſy oorzdeelen / ſoo wel haer
 hier in 't Landt te kommen en moeten tollereeren / als in die gheconqueſteerde
 ſteden. Hier van dan/ laer die wegen kommen de Geestelijckheyt in/ dat is
 de brugge die men vooz haer ghelept heeft/ daer heeft men de bijle gewet/ om
 die oude maximen van Staet af te houwen/ van de Papiſten gheen openbare
 exercitie te vergunnen/ en noch wil men niet bekennen/ daer in gedaen te heb-
 ben/ tegen Gods woort/ en de fundamentale Wetten van onsen Staet/ tot de
 hooghſte ſtijvinghe van de Papiſten/ inlatinghe van onse ruyne/ en droef heyt
 van de vromc/ die al mede moeten deelen/ in de vorighe dwaefheden.

3. Het groot credijt en voozdeel dat de Paus- geſinde onder ons vinden. Die
 over al in de Regeringe werden in gelaten/ ſelver in de hooghſte Collegien/ en
 verkozen tot Schouten/ Schepenen/ inſonderheyt ten platten Lande/ tot die-
 naers van de grootſte perſonagien van onse Staet/ waer dooz ſy credijt ver-
 krijghen/ by onse Hoofden/ haren ernſt teghen de Papiſten verſachten/ en af-
 leyden om pets teghen haer te attenteren/ ja leydenſe meer en meer in om Pa-
 piſten te favoriferen/ in alle gelegentheyt/ dooz welck ſy eenen gebaenden weg
 krijghen om in te koren. Dan oec het recht van een Inſpatronatus, welck
 de Paepiſten ghebzuycken / om Predicanten in de Kercke te ſtellen/ welck ſy
 verhinderen/ ſoo lange ſy konnen/ en dan geerne de ſlechtſte vozderen/ om dat
 ter gheen voozdeel by de menſche ſoude ghedaen werden/ en haere Prieſters te
 grooter advantage ſouden mogen hebben/ om de lieden te verleyden. Dit is
 een kraechtighe oorſake van haren achtwas/ behalven dat oock over al vele dic/
 of geen of weynigh Religie hebben/ de Regeringe betrouwt wert/ die 't ebeleens
 is / wat Religie daer is / als ſy maer konnen groot en rijck werden / en haere
 Steden doen flozieren.

4. De groote gierigheyt die der in 't Landt is / die verblindt de ooghen van
 veel Regenten/ en maecht ghelijck de Papiſten ſelver roemen/ dat ſy met haer
 ghelt/ by de Regeringhe alles konnen te wege bzinghen/ en wpt wercken : dat
 Prieſters en Jeſuyten/ met paſpoort / onder ſabeguarde/ vryelijck/ met heele
 ſwormen in ons Landt komen/ van niemant gemoleſteert werden. Dat ſy in
 ſulcke Steden/ waer ſy ghelaten zijn om wpt te ſterben/ nopt en ſterben : maer
 ſteets nieuwe in- bzingen/ in plaetſe van de ober-ledē/ met haer des oberlede-
 nens naem te geve/ ſo dat ſins de Reductie van verſcheyde plaetſen/ men nau-
 lijcx niet en weet dat eenige Klooſters een min geworden is/ hare goederen/ die
 behoort te vallen inde Kantoren van 't Lant/ weten ſy te behouden/ aen haer
 Klooſters/ die groote en groobe in- komen hebben/ daer dooz het onderhouden
 van den Gods- dienſt aldaer/ jaerlijcx veel te kort komt/ ſo dat de gagien van
 de Kerckelijcke bedieningen jaerlijcx met veel onkoſten en loopen na den Va-
 ghe/ moeten by de Generaliteyt ghesoliciteert werden/ en het Lant daer mede
 beſwaert werden/ daer de Klooſters grootten overſhot beſitten van middelen/
 die volghens de ſtipulatie ten proffijte van 't Lant behoortden te komen/ maer

dooz de eyghen middelen van 't Landt / te gheben aen eenighe groote / gelijc sp
 ghenoechly weten upt te roepen / so werken sp upt / dat of schoon de vorzige din-
 gen dikmaels geremonstreert werden / ten proffijte van 't Landt / dat even wel
 die Remonstrantien niet gheacht en verschoben werden / waer dooz sp in haer
 besit blijven. Ja wanneer yet by de Gerefomezde geattenteert wort teghen
 de Papiſten / selver by Magistraten de Religie toe gedaen zijnde / soo weten
 sp met haer gelt tegen sulcke op te seplen / de Magistraten te affronteren / en
 den boben sancck te behouden / haer dan noch upt-lachende. Wanneer de Kere-
 ken-raden dooz haer gedeputeerde vber haer stonticheben / claghen / vanden
 overlact die sp de Gerefomezde met schelt-woozden aen doen / haer dooz be-
 schimpinge van de religie en andersins? soo souwen sp haer naer / en roepen :
 daer gaen sp na den Vaghe / meynen wat wonders upt te riechten : maer onse
 klinkende redenen sullense wel verboden / dewyl sp niet dan woozden en clach-
 ten mede dragen daer men ten Hobe niet vooz weet te copen / noch Carossen
 en Dagien op te houden / en als het so upt-valt dan laten sp de blagge gewel-
 dich vliegen / en maect haer ongelooffelijc stout. Van counter noch by de
 gierichept van de Officieren / die de executeurs vande Placcaten moeten zijn /
 welck blijde zijn als sp vernieut werden / en hoe scherper sp zijn hoe liever sijt
 hebben / om dan te meerder reden te hebben / om de Paus-gesinde in de beurse
 te taffe / en jaerlijc na de gelegentghept vande plaetsen eenige dupsent guld-
 te trecken / waer dooz de Placcaten den neck gebzoken werden / en de Papiſten
 haer vber exercitie hebben / en so veel geestelijckhept moghen in comen als het
 haer goet dunckt / welck ghenoech geweten / en by de Kegeringhe ghespeurt
 wert / sonder eenighe orzder daer op te stellen / ja met notaire ooghslypckinge /
 om dat het haer byzinden en maeghden zijn / die de executien onder-laten ; en
 soo werden alle de ernstighe resolutien by de Kegeringhe te spotte gemaeckt :
 So dat de Papiſten so veel vooz de Placcaten verbaert zijn als vooz een
 blase met boonen. De gierichept transpozteert selve de Magistraten so ver-
 de / dat sp om te meer Burgeren / Heeringhen en consumptie in hare steden te
 hebben / die met geweld vooz staen / de Placcaten niet willen laten publiceren ;
 of so eenige steden na de orzder van 't Landt teghen haer procederen / onder de
 hant locken sp sulcke aen / om dan in hare steden te comen / met belofte van
 meerder vryheyt / blindeling inhalende sodanige die naerse machtich genoegh
 sullen zijn / sulcke Heeren van hare stoelen sullen af-stooten / en selver daer
 gaen op sitten / en alle Gerefomezde upt-sagen / en niet veel na neeringhe
 dragen / als sp maer de neringe van Cloosters en geestelijckhept daer in con-
 nen byenghen. Zijn dit niet grouwelijcke betooveringhe die de gierichept te
 wege bynght ?

5. Steden is het kleyn fabeur / dat de ware Religie en de bedienaers der selve
 by de Kegeringe vint / of men so klaer als de Sonne aen den middagh remon-
 streert de groote schade die de Gherefomezde Religie lijct dooz den aen-was
 van de Paepisten / dat wert in 't minste niet ter herten ghenomen / als of daer
 niet aen gelegen ware / of de Religie floreert of niet als het maer met 's Landts
 inkomen wel gaet / daer nochtans de Religie te gronde zijnde / alles haest in

een ruyne sal veranderen. De Kerckelijcke personen die werden weynich aengetrocken/ ja met alle macht tegen geloopten/ so schyael gehouden dat sy op hare dienften qualik comen leven; de Kerckelijcke regeringe geduerig bestreden/ om die aen de Politie te bzingen/ niet komnende verdragen dat sy die orders/ die God verordeneert heeft/ en daer van sy niet mogen disponeren/ ja niet een jota van laten vallen / sonder ontrou aen Godt te zyn/ en eberwel als sy trouwelijck soodanige tegen gaen/ die haer handen aen't heplige willen legghen / en tot haer trecken dat haer niet toe en comt/ so is dat actie genoegh / om die kerckelijcke personen te affronteren / al haer versoek af te slaen / en condon sy haer de keele toe binden/ ophitsende onnoofele Regenten tegen haer / en maken lieden die eertijts byzome lief-hebbers vande kercke geweest zyn/ erger byanden daer tegen/ als sy selve zyn. Dit verbodt God/ en gebuycht de Magistraten selve om in te halen sulcke die daer naer haer den voet op de necke sullen stellen / ghelijck sy nu de Gerefomezde kercken onder haer soecken te doen. In verscheyden geleghentheden heeft gebleken/ dat alffer paepsche geestelijck heyt gecomen zyn/ t'samen met de Gerefomezde Leeraers / de paepsche zyn geprefereert/ bozen gehoozt/ beleefdelijck onthaelt/ ja dickmaels getracteert/ wanneer men de Predicanten uren heeft laten wachten) dan nozse antwoorzen ghegeven/ en sonder eenich fabeur wech gesonden heeft. Jae in veel versoecken waer Papijsten en Gerefomezde t'samen na gestaen hebben / om eenige bedieningen of leverantie te vercrighen / de Papijsten hebben't becomen/ en de Gerefomezde hebben het moeten missen. Dese kleen-achtige vande religie en de Gerefomezde/ van sulcke die selver Gerefomezde zyn / tercht God en de byzome/ om Godts straffe in't aen-wassen vande afgoderie/ te doen toenemen. Welck fabeur de byzome bedzoef/ moeloos maect/ en de Papijsten couragie geeft en aenlocht/ om in te grooter getal ons lant te verbullen / selver dan noch met de Gerefomezde spottende/ dat sy meer vrienden hebben als die haer meynen te zyn de rechte kinderen.

IV. Capittel.

De Kerckelijcke en Goddelijcke redenen waerom een Gerefomezde Overigheyt, de Paepsche superstitionen niet mach tollereren.

Hier van soude veel bescheet konnen ghegheben werden: maer also wy over eenighe jaeren sulcx in het coezijf / teghen de in-cetende Pest-hoole van 't Pausdom wijt-loopigh ghedaen hebben/ so sulden wy het hier maer wat kozt voozstellen / om soo dit werck in sich selven compleet te maken ; de redenen zyn verscheyden.

1. Genonnen van de bedieninghe der Politie/ wiens Ampt directelijck strijt tegens alle tolleratie van Af-Goderije en superstitie: want sy zyn Goden/ en

kinderen des Alder hooghsten. In Godt heeft noyt onder sijn volck eenige
 valsche Religie of Af-Goderije toegelaten/ en daerom mogen sijn Stad-hou-
 ders het niet doen. Sp zijn Doetster-Heeren van Godts Kercke, maer niet
 van Af-Goden-dieners of Af-Goderije/den Tempel Gods heeft geen ghes-
 mepenschap met den Tempel der Af-Gooden/die moghen sy dan niet t'samen
 op-stellen/ dan tot verderf van Godts Kercke. De Overigheeden zijn die-
 naers Gods om de quaede te straffen: maer daer en kan gheen grooter quaet
 zijn/tot meerder schade van de menschen/ dan het toe-laten van Af-goderije/
 en daerom konnen sy dat niet toe laten/ maer moetent weren immerx soo seer
 als hoeren huyfen. En voeren den naem van Chyristelijcke Ghereformeerde
 Overigheeden/ die den rechten wegh kennen/ de grouwelijcke Af Gooderije
 des Paus doms toe-staen/haer vals heyt en leughenen bekennen/daerom mo-
 ghen sy van conscientie wege niet toe-laten/daer sijt verhinderen konnen/ dat
 haere Ondersaeten in die wegghen des verderfs/souden verleydt en wech ghe-
 voert werden: Want mach men een Ezel sijns naesten niet laten af-dwalen/
 of men moet het verhinderen/veel meer het af-dwaelen en berleyden van soo
 veel zielen.

2. Om dat Godt in sijn woordt directelijck verbiet aen alle Regenten sijnx
 volck eenighe Af-Godijche superstition onder sijn volck toe te laten: maer wil
 dat waer sy sijn/dat sy die sullen wpt-roepen sonder eenige verschooninge/ siet
 Exod. 23. 24. Deut. 7. 5. 6. Matt. 15. 13. alle plantinghen die sijnen He-
 melschen Vader niet gheplant en heeft/ sal wpt-gheroeyt werden. Elias bes-
 tuyghet die de Af-Goderije neffens Godts waerheyt willen tollereren / dat
 die sijn rechte hinckers voor Godt / 1 Reg. 18. 21. want daer in mach men
 niemant aensien/ Deut. 13. 2. 3. Deut. 29. 18. noch verschoonen/ al waere
 het sijnen naesten byient. Als eenighe Princen de Af-Goderije hebben toe-
 gelaten/soo zynse swaerlijck daer over gestraft gheworden/van God en sijne
 Dieners/2 Par. 21. 12. De Gemeente van Pergamo/is van Christo sel-
 ve scherplijck bestraff/om dat sy de leere Balaams hielden / niet en weerden/
 maer toe-lieten. Iae Godt heeft verscheyden swaerlijck daerom ghestraft/
 Salomon die is daerom met oorloge van binnen en van buyten besocht / 2 Re.
 11. Jeroboam is daerom verbloecht/met alle sijne nakomelinghen/cap. 12.
 Achabs bloet van de honden gheleecht/1 Reg. 22. Manasse gerocht in vseren
 banden/2 Par. 33. 11. Zebekia met al het volck/ghevankelijk na Babel
 wech ghevoert/cap. 36. Iae alle die opt dese toe-latinghe hebben in gheruymt/
 die hebben het fundament van haer ruyne ghelegt/en ter contrarie die de selve
 geweert hebben sijn van God grootelijck geprezen geworden/ ghelijck Assa/
 2 Cron. 14. Josaphat/cap. 17. Iesias/2 Reg. 18. de Gemeente van Ephe-
 sien/Opn. 2. 14. 15. en ghesegent gheweest/om alle tot navolginghe te ver-
 wecken.

3. Om dat by de hooghe Overigheyt/in de byieven van de wptschijvinge der
 Bede-daghen beloest wert/Godts seghen over het Lant te sullen gebuycken
 ten goede van de Gereformeerde Religie/ ende derhalven tot weeringhe wat
 de Religie contrarie is / ghelijck den Paepschen dienst; waer naer oock in de

ghebeden des volcx / God verfocht wert tot voort-plantinghe van sijne waerheyt / den Staet te willen segghenen; maer als men de Af-Goderije des Pausdoms soo de hant biet en oogh-luyck / soo stuyt men de voort-plantinghe der waerheyt / breecken onse beloften / en bespotten onse eyghen Weede-dae-ghen.

4. Soo ist dat verscheyden Concilien / Wetten daer teghen gemaect hebben / als het Concilium van Elibert / Cano. 6. van Calcedon / Can. 14. van Laodicea / Can. 21. 32. 33. als de vier Synoden van Constantini / op't eynde vande derde Sessie. So zijnder oock verscheyden out-Vaders / die dese wetten stant gedaen hebben / gelijk als Nazianzenus, Augustinus, die daer betuygt Epist. 50. ad Bonifacium, dat Godsalige Ouericheden God moeten dienen / gelijk Josia ghedaen heeft / in het omverde werpen vande Hoochten en Tempelen der afgoden / ghelijck Darius die de afgoden ober gaf inde handen Daniels / om gebroken te worden. Ja die van't Pausdom staen dit toe / en drincken dit hardt / dat een Christen Prince niet en behoorde publijcke exercitie te gheben / van eenige valsche religie / afgoderie / blasphemie / ketterie / waer voer onse Christelijcke Gereformeerde Ouericheden de Paepsche religie houden / zyn der halven na het ghetuyghenisse der Papisten selver / schuldich die uyt te roepen en te verhinderen.

V. Capittel.

De Politijcke redenen waerom de Paepsche leere onder ons behoorde teghen ghegaen te worden.

Al waert schoon dat men Gods woord niet en wilde laten ghelden / ghelijck Godt moet geclaecht zyn / maer al te veel geschiet / soo ist nochtans dat sulckx moeste tegen gegaen werden / om verscheyden Politijcke redenen / die ghemeenlijck by weereltsche menschen veel ghelden / als:

1. Om dat alle Papisten in't hooft hebben een ander Kegeringhe / en het daer voer houden / dat de Landen den Coninck van Spaengien toe comen / dat hy den wettelijcken Heer is / ghelijck sy in publijcke plaetsen stoutelijck dorven sustneren / en dat derhalven de tegenwoordige Kegeringe maer Desurpateurs zyn / van een recht dat haer niet toe en comt / en als onwettelijcke Kegerders behoorden van hare stoelen afgestooten / en als geweldighers gestraft te werden / welck haer dagelijcx inghestant en van hare geestelijckheyt geleert wort; soo dat alle Papisten nu verbe beraert zyn van hare voer-Ouders / die met ons de wapenen aen-namen teghen den Coninck van Spangien / als verballen zijnde door sijn tyranije / en meynedighet / van het recht tot dese Landen; maer dese hare kinderen sustneren nu heel anders / en zyn geworden doot-ghanden van onse staet; en soo sy maer macht ghe-noegh / en gelegentheyt hadden / sy souden haest de wapenen aen-nemen / om den Coninck van Spangien wederom aen't Lant te brengen; want sy heyden

den haer selven nu te leben onder het kruys/ versterken te zijn van de regerin-
ge/en beelden haer in/ (soo den Koninck meester wierde) dat sy dan de liefste
kinderen souden zijn/ over al de boozdeelen en vyzheden genieten / daerom
wenschen en bidde[n] sy om sulcken tijdt; ja seggen wel ront uyt/ ghy Gansen
hebt langh genoegh op de kussens gheseten/ het sal ons so wel/ als u passen:
gelijck sy haer dan oock seer verblijden/ als sy verstaen dat den Koninck een-
nigh boozdeel tegen Ons doet/en dat Wy ergens de neerlage hebben. Is 't
dan niet een dulligheyt/ en obergroote betoveringhe van alle Regenten / dat
sy in-halen / en door hare slachtigheyt laten aen-wassen en vermenighvuldis-
gen/ sulcke die altyts op de Sintenelle staen / om haer uyt te jaghen/ te ver-
moorden/ en van de Kegeringe af te stooten/ gelijck sy niet alleen in oude tij-
den aen veel Regenten: maer noch so onlanghs in Nlandt ghedaen hebben/
ons tot een exempel. En evenwel de Oberigheden willen haer niet laten
waershouwen/noch sullen 't (soo te vresen is) niet ter herten nemen/tot dat
sy den slach op den hals hebben / en dan en sullen sy 't niemant / dan haer sel-
ven/ te wijten hebben. Wat sal men sien een dief in-breken? een moorde-
na sijn rapier trecken? een bzeffe maken om ons te overrompelen? en sal men
stille zijn/ en niet verhinderen/ als men kan? soo handelt men nu/dat sy dan
toesien / 't sal haer en hare kinderen beurte haest worden; en mochten sy dan
noch maer alleen verlozen gaen, maer haer slachtigheyt/in tegen sulcke Lant-
berberbers niet te waken/sal so veel dupsent eerlicke Bozgers de selve wegh
doen gaen/ als in Nlandt / waer niet dupsenden Huys- gesinnen gerupneert
zijn: en krijgen sy eens de ober-handt/ het salder veel erger gaen. O ghy Re-
genten des Landts! laet dit/ u epgghen/ en uwer Onderfaten verderf/ u ter
herten gaen.

3. Om dat sy verbonden zijn door eden aen wytheemseke hoofden als aen den
Paus/welcken eedt na hare leere haer meer bint als alle andere eeden/ die sy
aen de Kegeringhe hier te Lande doen / soo dat de Regenten geen vastigheyt
aen haer en hebben/ of sy schoon mede tot Bozgers en Schutters aen geno-
men worden/ en den eedt van getrouwigheyt doen/daer zijn sy niet aen ghe-
bonden/maer mogen vyzelijck die breken/als sy daer mede weten de Catho-
lijcke Religie dienst te doen/ja een Bulle van de Paus kan haer al ontlaen/
of op-maeken om te rebelleren/ de Koninghen of Oberheden te vermoorden/
en daer voor Oheranoniseert te werden/ en een hoogen stoel in den Hemel te
krijghen/gelijck aen verscheden gheschiet is. Derhalven zijn sulcke maer
d'ingercuse Ingesetene/welck onder de Bozgers in gelaten zijnde somtijts
tot Capiteynen/Sergeanten/ &c. slechts alle gheleghentheden verspien en be-
gane instrumenten zijn/ om den byant van advijs en hulpe te dienen/ghe-
lijck maer al te veel ghebeurt is/en noch meer gheschieden soude/als schoone
apparentien sich souden op doen/om Meester te werden. Ist dan niet een
teecken/van alle Poetijck verstant verloozen te hebben/dat men sulcke tolle-
reert/ en sijn Steden geluckigh acht als vele sulcke daer komen woenen/om
neringe te maken die somtijts in een nacht/alle de neringen/ja de heele stad
souden helpen rupneren; want de Papijsten moghen seggen dat sy willen/sy

zijn nu heden ten daghe meest Jesuys/die moordadigh en nergens na vraghen/als sy haer Kijcke maer moghen oprichten.

3. Om dat haere toelaetinghe streckt grootelijc tot bestwaeringh en onbastigheyt van 't Landt:want daer dooz wert de Kegeringhe ghenootsaecht in sulcke Steden/daer men haer in ghelaeten heeft/dobbel Guarnisoen teghen de vbanden/van binnen en van buyten te houden / tot onghelooffelijcke beswaringe van 't Landt. So dat die gene welke sy eerst toelaten/als dienstig booz de Kegeringhe/en als goede Burgheers/die oock het jock van Spanjen moede zijn/ haer daer naer als vbanden van onsen Staet / en vzienden van Spangien moeten vzeesen / en haer tegen haer stercken / is dit wijs heyt? Ja in veel plaetsen daer men de Burgheers placht uyt te nemen/op occasien van exploiten/of belegeringen/daer moet men die 't huys laten/van vzaese dat de Papiستن onder-en-tusschen de Meester souden maccken / is dit niet eene jammerlijcke saeke/sulcke Wdderen te voeden / die ons eens het in-ghewant sullen op eten?

4. Soo behoorden alle Politijcke seer jaloers te zijn/over den aen-was van die van 't Pau'dom / en insonderheyt dat haer Gheestelijckheyt soude Meester werden/want al ware het schoon dat sy noch in de Kegeringhe ghelaten wiert/gelijck eenige haer ydelijck inbeelden/so souden even wel d' genaemde Gheestelijckheyt / haer den voet op den necke hebben / welck sy nu sonder alle fundament / de Kerckelijcke personen hier te Lande willen te laste leggen/en daerom soecken alle Kerckelijcke Kegeringhen te ontrecken/daer de Ghereformeerde Leeraers haer auctoriteyt al tijts booz ghesaen hebben/teghen de Paus-ghesinde/welckers leere en p'actijcke mede b'zenght/dat den Paus en Gheestelijcke personen / boven alle Koninghen en Regenten zijn. Sijn sy dan nu soo jaloers van sulcke/die niet een hant op haer hoofd hebben dat daer aen denckt / om de Politijcke in haer recht te verhozen : maer haer daer in booz te staen ; en sullen sy niet jaloers zijn teghen het toe nemen van sulke/daer sy maer slaeden onder souden zijn/en al naer haer pijpen moeten danssen / tot de grootste toe/of anders verclaren sy haer rebellen teghen de Kercke / vervallen te zijn van alle haer digniteyten/en haer Burger's los te zijn van hare gehoorsamenheyt. Laet dit u gaende maken tegen sulcken leere/tegen sulcke leeraers / die u Ingesetene tegen u ophitfen / om selver meester ober u te worden/ en haer Hierarchie onder u op te richten/so sy maer conuen meester werden/hoe haest sal al u gesaghe te gronde gaen. Hoe gereet sult ghy en u inghesetenen alle de geestelijcke goederen moeten aen haer restitueren/miet den intrest van dien/haer Cloosters wederom op-bouwen/ en dat noch al met de mutse inde hant. Sulcken geestelijckheyt in sulken getal/ moet men in u steden ontfanghen/ als de Paus sal goet binden/ en neffens dien boven u laten regieren/ sonder daer teghen te kicken/die nu soo veel te segghen wilt hebben/in 't beroepen van P'edicanten/en soo menighe beroepinghe af-laet/ met gheduldt en suchten van u P'edicanten/het sal v'v' dan soo niet gaen ; en dan sult ghy somtijts dencken hoe ghy de Kercken hebt over heert/ en rechtveerdelijck nu soo jammerlijck over-heerdt woort/ontfanghende nae de mate
daer

daer ghy mede gemeten hebt. hebben de Politijcke niet wel redenen om sulcke
 Paepſche Greftelijckheyt vyzhepdt te gheben/om daer nae haer ſtaeten te
 zyn/zijt ghy jaloers over u recht/zijt het niet tegen ſulcke die door haer Pre-
 dicatien/ en met het waaghen van haer leven. u Politijcke Regeringhe ſo vyz
 en machtigh gemaect hebben/ en de kuffenen gelept daer ghy nu op ſit: maer
 tegen die welck de Regeringe u gheheel ſoecken te ontnemen/ u tot haer Das-
 ſalen te maken/ en haren ſtoel boven/ of ten minſten neffens u/ te ſeilen.

5. Om dat alle Regenten door de belijdeniſſe haerſ gheloofs/ en door den
 eedt/ daer mede ſy aen 't Landt verbonden zyn/ ſchuldigh zyn de Gherefor-
 meerde Religie alleen te maintineren / en de Paepſche Religie tegen te gaen/
 alle Greftelijckheyt te Lande uyt te jagen/ en hare exercitie te belette/om dat
 de erbarentheyt gheleert heeft / volgens de betuyginghe van Prins Willem/
 hooghl. mem. in ſyn Apologie/ dat het Landt niet een ooghen-blick kan be-
 ſtaen/wanneer de Papiften vyzhept wert ghegeven. Welck de Regeringhe
 ſoo menighvuldighe reſolutien heeft doen nemen/van de Ghereformeerde Re-
 ligie alleen te maintineren / in gheen Provintien of Steden/ oock niet in die
 men conqueſteren ſoude / de Paepſche Religie toe te laten: maer die alle vyz-
 hepdt/behalven in hare hupfen/met hoer hupf-ghenooten alleen/te benemen/
 ghelijck onwederſprekelijck blijckt uyt de artijckelen van accoozt/na welcke
 menighe Steden haer hebben over-gegeven/uyt ſoo veel Staetſe reſolutien/
 uyt alle de placaten/die ſo menighvuldig in alle de Provintien/daer tegen ge-
 publiceert zyn; en noch laetſt uyt die goede verklaringe/die haer Hoog Mo-
 ghend. hebben gedaen/ op het verſoek van de Franſche Ambaſſadeurs/om
 de Papiften meerder vyzhept te geven. Welcke dinghen alle/elck Politijck
 die in de Regeringe is/ ſweeren moet te maintineren; en derhalven alle Po-
 litijcken/ ſo ſy contrarie doen/of de Papiften met vigeur niet teghen gaen/ſy
 doent met verdoemeniſſe van haer ziele/en met God oorſake te geven/na den
 inhont van haer eedt/haer alle plagen tijdelijck en eeuwiggh toe te ſenden/ge-
 lijck dan oock deſe naſatigheyt een merckelijcke oorſake is/vande plagen die
 Godt over de Regeringhe van miſ-verſtanden / oneenigheden en jalouſijen
 ſent. Laet den eedt u bewegen om ute quijten/teghen het in-breken van de
 verderffelijcke Paus-ghesinde.

VI. Capittel.

Dat yder Chriſten menſche moet afgeschrickt worden van
 't Pauſdom, om dat ſy leeren een nieuwe leere.

Die van het Pauſdom roemen haer ſeer vande outhept haerder lee-
 re/ waer mede ſy de eenvoud'ge bedriegen/wijs-makende dat hare
 leere de beſte is/om dat/ ſoo ſy ſeggen/ de leere der Ghereformeerde
 een nieuwe leere/ en de hare een onder is gelijck ſy willen betwijſen
 uyt de oude Glaſen inde Kercken/en oude beelden/die men hier en daer vint/
 een

een treffelijck bewijs/ om lieben die glazen ooghen hebben by de neus te lepen/ en wijs te maken dat de geleertste onder haer niet en geloben: want die weten wel dat alle de instellingen/ daer in den principalen Gods- dienst onder het Pausdom bestaet/ niet van Christi tijden/ of der Apostelen: maer eenighe hondert Jaren daer na/ eerst by de Pausen of Concilien zijn ingestelt/ gelyck upt haer eppen boecken overbloedich blijet / en derhalven soo sullen wy eenighe instantien gheben van hare nieuwe Gods- diensten / op wat tijden die eerst inde Kercke zijn ingekropen.

1. De auctoriteyt der Pausen / die sy willen derivieren van Petro, tot de Pausen als sijne Successors afgevoept te zijn/ daer hy noyt sulcken macht gehad noch gepretendeert maer een grootwel daer van ghehadt heeft: is inde Kercke maer beginnen ingevoert te werden/ meer dan twee hondert jaren na Petri doot; want Victor Africanus is de eerste geweest/ die hem selven boven alle andere Bisschoppen heet willen verheffen / welck ghestorven is anno 203. Naer hem heeft Innocentius de eerst, bevolen datmen den Roomschen stoel voorden Oppersten houden soude / en hem selven Bisschop gheset boven alle Bisschoppen/ hy stierf anno 416. Na hem is Bonifacius de derde een Romeyn / ziende datmen de Roomsche Kercke / op het bebel van sijne voorszaten/ voort' Hoofst en moeder van alle Kercken niet houden wilde: maer dat de Griekische en andere Kercken / sulcx voort' Antichristische upt-riepen/ soo is hy doot hulpe vanden Keyser Phocas daer toe gheerocht / die hem heeft doen intituleren / het Hoofst der heyliger Kercken/ die daer op aldereerst dese maniere van spreken gebuyckct heeft/ wy willen/ wy bevelen/ wy statueren/ wy ghebeiden; hy stierf anno 607. Daer naer heeft Agathon bevolen/ datmen de insettinghen van Pausen en Bisschoppen / in sulcker waerde soude houden/ als ofse van Godt bevolen waren geweest/ en so schuldigh die te onderhouden/ als Gods woort; hy stierf anno 682. Constantinus de eerste, heeft den Keyser Justinianus sijn voeten doen kussen; hy stierf anno 715. Nicolaus de eerste, heeft in-ghestelt dat de wereltlyche Heeren geen macht over de Pausen of Bisschoppen hebben souden; stierf anno 867. Alexander de derde, settede de Keyser Fredericus de voet op sijn necke / seggende: op slanghen en adderen sult ghy gaen; was oock de eerste die van den Paus in den Ban gedaen wiert: desen Alexander stierf anno 1181. Dus siet ghy dat de Bisschoppen van Roomen/ van den begyne/ sulcken macht noyt gepretendeert hebben; maer doot verloop van tijdt sulcken onwettelike/ ongoddelijcke en hooverdigen heerschappije aen-getrocken hebben.

2. De Paepche Nisse/ die veel erfgenamen haer wettelijcke successien doet missen/ om de Kloosters mede te Nissen/ en de blinde menschen op ghedrongen woort/ als een instellinghe Christi/ van sijnen tijden ghebuyckelijck/ die nochtans doe niet bekent/ maer allentkens eenige hondert jaren daer na geboren is/ nu een arm/ dan een been/ en t' samen genaect/ gelyck een bedelaers mantel van verschepden Pausen/ en als slanghen vleesch van tijdt tot tijt by een ghekropen is; want Sixtus den eersten van dien naem/ heeft ingheset het Corporale, dat is een schoon sijnen doeck / daer het hoot en den Kelck in 't

Wont-

Wbontmael op staen soude/hy stierf 129. Ander schrijuent Sylvestro, andere Bonifacio de derde toe. Zepherinus heeft verozdineert/dat men in plaetse van houte/glase kelcken gebuycken soude/stierf anno 220. Urbanus den eersten, heeft in plaetse van houte en glasen kelcken / Tinne / Silberen of Gonde : maer geen kopere belast te nemen. Pontianus heeft ingeset dat men Confectoor lesen soude vooz 't Wbontmael/stierf 239. Platina schrijft dit Damasco toe. Cyprianus Anno 240. die betoont dat een yghelijck also wel den kelck van nooden is in 't Wbontmael/als het Broot. Stephanus den eersten van dien naem/ heeft ingeset dat die klercken die men in 't bedieren van 't Wbontmael aen doet/souden eerlijck/met en repn zijn/en niet anders aen doen als in den dienst/hy stierf anno 257. Sixtus den tweeden, heeft ingeset dat men het Wbontmael niet soude Consecreren/dan op een ghewijden Antaer/ staende naer 't oosten/ stierf anno 267. Silvester den eersten, heeft bevolen ghelijck Platina getuyghet/dat die het Wbontmael wil upt-deelen / geen Saep of Zijden gheberwet mochte ghebruycken/ en bevolen dat men Kyrieleyson in 't Wbontmael singen soude. Siricius heeft aen het Wbontmael die memoerien der Santen ghehanghen ; hier in bestaende / dat men vooz het Wbontmael haer deuchden tot naervolginghe/ haer namen en scrijdt op-las/die sy upt gestaen hadden / haer en haer verdiensten aen sprack / ghelijck men nu oock wel in Bras-schrijften doet ; hy heeft oock Communicantes ingeset / hy stierf anno 399. Leo den eersten, heeft bevolen dat men het Wbontmael / Sanctum Sacramentum, Immaculatam Hostiam noemen soude : maer niet als een offerhande/ vooz lebende ende doode/gelijck sy nu leeren/dat is veel jaren daer na ingekomen. Glasius upt Africa, hy heeft aen de Misse ghehangen die Prefatie, Gradualen/ Collecten/Secreten/en het slot van der Collecten per Dominum nostrum Jesu Christum, ende Surlum Corda, &c. en straffe grootelijc die maer het een deel van de Sacramenten gebuyckte / stierf anno 497. Felix de vierde, heeft bevolen dat men nergens Misse doen soude/dan op gewijede plaetsen / stierf anno 530. Vigelius een Romeyn/ heeft ingheset dat men de Misse teghen het oosten doen soude / stierf anno 554. Gregorius de Groot, heeft den Canon van de Misse heyligh ghemaecht / en dat men negen-mael Kyrieleyson singhen soude/ stierf anno 604. Van dese tijt af heeft het beginnen een Misse te worden ; waer in sy ghesheel hebben beginnen te Missen van de eerste instellinghe des Heyligen Wbontmaels. Bonifacio de vierde, heeft Alder-heyligen dagh bevolen te vieren/ en dat de Paus dan selver de Misse doen soude/hy stierf anno 617. Agaton heeft de Latijnsche Misse geapprobeert/stierf anno 682. Sergius heeft belast dat men de Hostie in dry stucken bzyken soude in de Messe / dat een stuck soude zijn vooz die in 't Dage-bier/ een vooz die in den Hemel/ en een vooz die noch leben/hy stierf anno 701. Gregorius de derde/ heeft ingeset dat men de Misse soude doen/vooz de doode/hy stierf anno 742. Leo de derde een Romeyn/ heeft ingheset dat men men Wpercock in de Misse offeren soude / stierf anno 816. Alexander de tweede, heeft ingheset dat men de Misse niet en soude moghen hoozen van een Pape die een Concubine hadde / dan souden der veele haer Kappe op den

tyn moe ten hanghen/ hy stierf anno 1074. Urbanus de tweede, heeft inge-
 set dat men alle Saterdagh een Misse singen soude/ter eeren van onse Vrou-
 we/ hy stierf anno 1099. Innocentius de derde ynt Campanien/ heeft een
 Concilium in 't jaer 1215. te Latranen gehouden/waer hy den Leecken den
 Melck ontnam/en desen Canon ghemaecht heeft. Al hoe wel Christus na hee-
 Avontmael, beyde de Teecken en inge stelt heeft, ende het in de oude Ker-
 ken oock van de Leecken alsoo gebruyt wiert, dit niet tegenstaende, besloy-
 ten, wy het contrarie. Welck in 't Concilium van Constance bevestight is/
 anno 1414. heeft bevolen dat men gelooven soude / dat in 't Sacrament des
 Autaers/waerachtig transsubstantiatie geschiet/dat is: dat het bzoet en wijn
 waerachtelijcken veranderen/ in het natuerlijcke vleesch en bloet ons Heeren/
 hy stierf anno 1216. Honorius een Romeyn/heeft bevolen dat men de Tran-
 substantiatie gheloooven soude / dat men het Sacrament op- sluyten soude in
 een repne plaetse/ om vooz de Krancke ghereet te hebben/ dat men licht in de
 Misse ontsteken soude / selfs in den schoonen dagh; dat de Pziesters in de
 Misse het bzoet op heffen souden/ en dat het volck dat bzoet aen- bidden sou-
 den. Hier wort de Misse recht gebooren/en als een nieuwe leere in de kercke
 gebzacht. Urbanus de vierde een Wael/dese heeft inge set dat men Donder-
 daeghs na de Heilige Wy- vuldigheits dagh / het Sacrament omdzagghen
 soude/met Kruppen/Coozsen/Danen. Dus siet ghy dat dit monster allen-
 hens is ghegroept/en nu ter tijdt volwassen is/en als een instellinge Christi
 of der Apostelen of Successeurs der Apostelen / veel 100. jaren daer na / niet
 bekent is geweest / en daerom als een nieuwe menscheijcke leere moet opge-
 nomen werden/ en met dit hint heeft men soo veel in 't Pausdom op.
 3. Het Dage-vier/waer mede op gebaecht wort in de beurse van de Grefte-
 lijchheyt/wat de Misse in dit leven over gelaten heeft/wert mede als een ou-
 de leere vooz gebzacht in 't Pausdom; maer de Pziesters weten wel beter/
 en dat de leere van 't Dage-vier maer in ghekomen is / en bevestight in dat
 Conventikel / dat ghehouden is te Florense anno 1439. na dat van te vozen
 dooz Johannes de 18. Alder-zielen dagh was in ghesteldt / op occasie dat een
 Monick / siende den bergh Etna seer branden/en docht dat hy de zielen seer
 hoorde krijten ende suchten / waer ynt sy geoordeelt hebben datter een Dage-
 vier was/ghelijck Paus Gregorius anno 600. stoutelijck gedreven hadde/en
 daer op hebben sy dit de menschen beginnen te leeren/maer van te vozen wist
 men daer niet van.
 4. Den Beelden-dienst/waer mede men nu so veel op heeft in 't Pausdom/
 en welck so krachtelijcken teghen ghesproken en veroordeelt is geweest / van
 Clemens die onder Trojano, inde Zee gewoypē wiert anno 102. van Lactan-
 tius anno 314. van 't sevendende Concilium van Constantinopelen gehouden an-
 no 755. daer 338. Bisschoppen in ware; en derhalven niet een oude, maer een
 nieuwe leere / van den Paus Constantinus in een Concilium te Roomen/
 verordineert/dat men de beelden God-dienst aen doen soude/Colerentur,dat
 is/met sulcken eere als de af ghebeelde toe-komt/en om dat de Hepper Philip-
 pus Bardeanus de beelden ynt den Tempel weerde / om de Af-Goderije die
 daer

daer mede gepleecht wiert/ so banden sy hem/en maecten dat sijn ooggen niet
 gestaken wierden/dese stierf 715. En is eueleens van Gregorius de tweede
 op gebolgh/die stierf anno 731. Daer na oock van Stephanus de derde, die
 het sevensste Concilium van Constantinopelen in den ban ghedaen heeft/
 om dat sy de beelden verboden hadden/en verozdineert dat men de beelden in
 toe-komende aen-bidden soude/ stierf anno 772. Dus siet ghy hoe dat de
 boornaemste stucken in't Pausdom / maer eenige hondert Jaeren na Chzisti
 en der Apostelen tijden/geleert en ghepractizeert zijn. Soo datmen ten tijden
 Chzisti/ daer van niet en heeft getweten/noch ook niet van meest alle hare in-
 stellingen/ghelijck andere dat ober-bloedigh betwefen hebben en selver by de
 eenboudighste wel verstaen kan werden: want alle die Santen die nu soo
 vele ge-eert werden/en noch daghelijck op gericht worden/met verschuybin-
 ge van de boozige/en zijn ten meesten deele doe niet bekent gheueest. Soo
 oock niet alle die Oorders in 't Pausdom / als van Sint Benedictus, die nae
 haer eygen getuyghenisse anno 146. andere segghen anno 1596. maer is op-
 gericht. De Oorder van Basilus op ghericht anno 387. Van de Carthusia-
 nen anno 186. De Oorder van Barnardus anno 1120. De Oorder van Sint
 Augustinus, de Predick-Heeren, de Minne-broeders, alle dese zijn by de Apo-
 stelen niet bekent geweest/en wiert langhe daer naer in gestelt/ gelijck ooc de
 Jesuyten, die heplige Paters/die boven alle andere Grestelijcke in den Hemel
 sitten sullen/ daer men over een ander half hondert jaer/niet van getweten en
 heeft. En konnen dese dan wel loochenen/ dat haren Godf-dienst niet nieu
 en is; soo sy ons soo veel nieuwe instellingen/ Oorders en Leer-pointen kon-
 den aenwijfen onder ons na de tijden Chzisti op gericht te zijn/als wy haer
 doen/souden wy dan wel konnen loochenen dat wy gheen nieuwe leere had-
 den. Och neen wy/maer wy souden het moeten bekennen dat sy 't dan oock
 doen; want daer is niet een soo slechten Deen-boer / of sy sal 't moeten tee-
 staen/dat een Kercke die soo veel instellingen buyten Chzisti oorder op gericht
 heeft een nieuwe Godts dienst heeft/ en een nieuwe leere moet gerekent wer-
 den; dat sy dan niet andere/maer haer seluen daer mede beschuldighen.

VII. Capittel.

Dat alle haer moeten wachten, voor de leere van 't Paus-
 dom, om dat se directelijck strijt, teghen Gods woort.

Die van 't Paus dom/ verbieden den Bybel te lesen/doen al haeren
 Godts-dienst meest in Latijn/om dat sy niet meer en ontsien als
 den Bybel/die sy wel weten dat haer condemnneert / en dat als het
 volck haer leere neffens den Bybel souden gaen beproeuen / gelijck
 de Berenen de leere der Apostelen/ dat die soo wel daer mede soude accozde-
 ren/als licht en dupsternisse/woit en swart; en daer om willen sy al haer doen
 maer beproeft hebben aen de instellinghen der Kercken of aen de schyften der
 out-Vaderen/die sy verballt hebben; daer nochtans het oude en nieuwe Ge-
 sta-

stament is den Canon of den regel/daer wy in leere en leben moeten wandelen/willen wy vrede hier/en barmhertigheyt hier naer ontfangen/gelijck den Apostel ghetuyght/ Gal.6. 16. Met desen regel komt haer gelove geensins over een/ghelicka wy in eenighe instantien sullen bewijfen. Godt seght in 't tweede Gebodt/ ghy en sult geen ghesmeden beelt/ noch cenige ghelijckenisse maken/ ghy en sult u vooz die niet buygghen/noch haer dienen/ Exod. 20:4. 5. Die van 't Pausdom segghen/ ghy moet in de kercken beelden opprichten/die eeren niet sulcken eere als het gene daer dooz afgebeelt wozt/ ge-eert moet werden/ dat is een houten Cruys moet ghy gelijcke eere bewijfen als Christus/ en het aenbidden so wel als Christum. Christus segt onder-soecht de Schrift/ om het eeuwighe leven daer in te vinden/ Ioan. 5. 39. Sy seggen so ghy de Schrift leest sonder consent van den Bisschop/dat sy niet ligt en geven)soo begaet ghy een doot sonde. Christus segt mijn vleesch en is u niet nut/ soo ghy 't met de lichamelijcks tanden wilt eten/Ioan. 6. 63. Sy seggen het is u niet nut/ soo ghy Christi epghen vleesch niet en eet en vermaelt en soo eet met u tanden/ en sijn epghen bloedt dyncht. Christus seght als ghy wilt bidden/ seght Onse Dader/ Luc. 11. vers. 2. Die van 't Pausdom seggen als ghy bidt/ seght onse Moeder Maria/ sinte Petrus/ sinte Franciscus/ o Cruys Christi helpt ons. Christus seght komt tot my/ghy die belast en beladen zijt/ Matth. 11. vers. 28. De Pausgesinde segghen/ neen; maer gaet tot de Santen en Sintiinnen/ tot Mariam/ tot Petrum/ die sullen u ontlasten van u sonden. Paulus seght dat Christus volkomentlijck kan salich maecken/ die gene die dooz hem tot Godt gaen/ Heb. 7. vers. 25. De Paepche segghen neen/ maer daer toe is noch van noode de Wissen/ Aflaten/Dagebuyt/ de verdiensten der Heplighen. Johannes seght/ wy hebben een Doozspzake by den Dader. Iesum Christum den rechtveerdigen/ 1 Ioan. 2. vers. 1. Sy seggen wy hebben veel al vooz-spzaken/ alle de Hepligen en Engelen. Christus segt niemandt en komt tot den Dader dan dooz my/Ioan. 14. 6. Sy seggen/niemandt mach tot den Dader gaen/ dan dooz de Hepligen. Paulus seght die bidt in een onbekende tale/ hy selver/ soo hy de tale niet en verstaet/ noch die hem hoorz en wozt daer dooz niet gesticht/ 1 Cor. 14. 9. 17. Of die in een onbekende tale predickt/ die predickt in de lucht. Die van 't Pausdom evenwel predicken/ en doen de lieden haer ghebeden opsegghen/ in een onbekende tale; en segghen dat het hen son proffijtelijck is/ als of sy 't verstonden. Paulus seght het Houlijck is eerlijck onder allen/ Heb. 13. 4. Sy segghen het is niet eerlijck vooz de Geestelijckheyt. Den Apostel seght dat het is een leere der duyvelen/het houtelijck te verbieden/ en te verbieden van spijfen te onthouden/ die Godt ghescheyen heeft/ 1 Tim. 4. 3. De Pausgesinde seggen/ Anatema moeten sy zyn/of verblocht/ die het niet vooz de ware leere opneemt/houlijcken en spijfen te moghen verbieden. Salomon segt geen mensch en isser/die niet en sondicht/ 1 Reg. 84. 6. en dat hy een leugenaer is/ die daer segt dat hy geen sonde en heeft/ 1 Ioan. 1. 8 Die van 't Pausdom seggen/ hy is een leugenaer die niet en geloofst dat Maria en veel ander Heplighen sonder sonde gheweest zyn; en soo van duyvelen

senden dierghelycke dinghen / souden wy konnen bewyfen / dat die van 't
 Paus dom directelijck teghen Godts woort leeren. Laet alle menschen dan
 oordeelen of u wel gheraeden is / te verwerpen wat Christus / de Apostelen u
 leeren. Sal God daer wel mede te wyden zijn / als ghy sult seggen / 't is waer
 Heere / in u woort wert my verboden gheen Beelden te eeren / gheen Bepli-
 gen aen te bidden / dooz geen Aflaten of verdiensten der menschen / vergibin-
 ge der sonden te soecken / dooz gheen Dooz-bidder / dan uwen sone / tot u te ko-
 men. Daer wert my geboden dat ick de schrift lesen / het Abont-mael onder
 twee spetien soude ghebruycken / dat ick dooz mijn eyghen gheloobe / en niet
 dooz het gheloobe van mijn Pastoor / moet trachten saeligh te worden / en de
 reynigmakinge van mijn sonden / niet in 't Dage-vuyt / maer in Christi bloet
 te soecken : Maer Heere ick hebbe my daer aen niet ghehouden / om dat de
 Pausen / Concilien / de Pastooren my anders geleert hebben. Sal God dan
 niet segghen / ghy had Mosen en de Propheten behooren te ghelooben / en
 daerom te vergheefs hebt ghy my ge-eert / onderhoudende leringen der mens-
 schen / gaet als onnutte dienst-knechten / die het schepsel meer als den Scheps-
 per / de mensche meer dan God gehoor ghegeven hebt / in de uytterste duyster-
 nisse / in den poel des vpers en sulphers / alwaer het beest en de valsche Pro-
 pheten zijn / Open. 20. 10. Dat alle dan den wegh van Godts gheboden vol-
 ghen / willen sy in den grooten dach des oordeels / vooz Godt niet schaem-
 traot staen.

VIII. Capittel.

Alle moeten een af-schrick hebben van 't Pausdom, om de
 grouwelen die onder haer gheleert worden.

In de leere van 't Paus dom werden veele abominable en afschrickelijcke
 dinghen geleert / en nochtans om de groote blindheyt der Paus-geinde /
 en ober-groote ghehoorsaemheyt aen de Kercke / die sy ghelooben niet te
 konnen dwaelen / vooz goet op-ghenomen / die het bloet van die verlicht
 zijn / doet verkruppen / en haer ziele schycken / als sy die hoorzen. Dit klept
 schrift laet niet toe / die alle aen te wijsen / wy sullen maer eenighe staelkens
 van alderley soorten daer van neer-stellen.

1. Daer de schrift getuyghet / en alle gelovige beleden hebben / datter maer een
 God is / daer ist dat die vant Paus dom / ront uyt leeren en schryven / dat de
 Paus van Kroonen oock een Godt is / en dit stellen sy in haer eygen boeken /
 met dese woorden ; te gelooven dat onse Heere God de Paus den maker van
 dit Decreet / het so niet vermoghen heeft te maken / is Ketters / Extrava. fol.
 22. cum inter. In 't Concil. van Latranen heeft een Simon Begnius uytge-
 roepen / o ghy Leuw uyt den stamme Juda / wy ghesegghende Leo hebben
 nae u / onsen Saeligh-maecher ghewacht. Den Paus en heester oock niet
 teghen : want in de wetten der Pausen / Decree. 96. soo approbeert hy het
 doen.

doen van den Keyser Constantinus, die hy seght hem een God gheuoemt te hebben; en niet alleen dat sy hem de naem gheben / maer oock de daet. Sy stellen in Ceremon Eccles. Rom. Lib. 8. Den Paus is gegeven alle macht in Hemel en op Aerden / hy sal heerschen van de een Zee tot de andere. En Cap. 2. dooz my heerschen de Koningen; welck God eppen is. In een Italiaenschen Bisschop/schryvende aen den Paus niet veel jaren geleden/ seght de Paus is sulcken hooft van de Kercke / welck het gheestelijck leven en de Hemelsche ghenaden / in 't lichaem der Kercke wpt-stort; welck de Paus Clemens de 8. al voor het rechte geloobe heeft aengenomen. Gheen wonder dan / dat de Paus hem selven hout boven de Concilien te zyn / onder gheen Koningen te staen / en al waert dat hy durfent zielen na de Helle leyde/ dat niemand soude moghen seggen / waerom doet ghy dat? want niemant mach Gods macht berispen. Doch meer / in de openbaringhen van sinte Brigitta, die geapprobeert zyn in het Pausdom / wert de Paus Gregorius toegheschreven / dat hy den verdoemden Keyser Troianus niet wpt 't Dage-vier: maer selve wpt de Helle verlost heeft. Soo dat den Paus ghedaen heeft / dat God noyt ghebden heeft / en barmhertiger gheweest als Christus selber / die daer seght / ick bidde voor de Werelt niet; maer de Paus doet mer voor de Werelt / verlost haer wpt de Helle. Zijn dat niet abominable dingen?

2. David seght het Koninkrijk is des Heeren / Psal. 2: 29. Wie o Heere is het Koninkrijk / en ghy hebt u verhooght tot een hooft boven alles / 1 Cron. 29: 11. Christus leert ons het Vader onse beslupten: want uwe is het Rijk; en God seght / mijne eere en sal ick gheeren anderen gheben / Esa. 42: 8. Maer Barnardus de Busto een Italiaensche Munnick / heeft ghepredicht en geschreven / en den Paus Alexander de 6. toe-gefunden die't oock toegestaen heeft / dat God sijn Koninkrijk met Maria gedeelt heeft, waerom sy haer oock noemen / de Koninginne des Hemels; een Goddinne / een Middelaresse / ons leven en hope; en niet alleen dat sy haer de naem geben: maer oock de daet; want sy maken geen onderschept tusschen haer melck en Christi bloet / om de sonden te vergeven; sy schryven haer toe te commanderen over haren Sone; de saligheyt der levendige en doode te zyn / daerom bidden sy haer alsoo aen; neemt ons in de ure des doots aen / verlicht de oogen der blinde / verbruyft alle quaet / ontfanght onse gebeden. want seght Johan Chrisostomus, een Spaens Docto / Com. 2. Lib. 2. Cap. 2. De behoudenisse wert dickmaels veel eer vercregen met Maria aen te roepen / dan Christum aen te roepen. Waerom sy een boek gemaakt hebben / genaemt Maria Psalm-boek / gedrukt te Parijs / anno 1520. daer in sy over al / dooz de 50 Psalmen / waer Heere of Godt staet / Maria gestelt hebben / als Psal. 1. 2. Wel gelucksaligh is de Man / die lust heeft in Marias naem; en Psal. 19: 2. De Hemelen vertellen Marias eere / &c. en soa boozts in alle Psalmen. Om te toonen dat het ewelcens is / of men God / of Mary aenbidt. Jae dat het beter is met Maria wel te staen / dan met God: want sy betuyghen dat men kan appelleren van Godts rechtveerdigheyt: alsoo Maria boven Godt stellende / volgens haer eppen drijven: want tot wien men appelleert / die is grooter / als daer van men

men appelleert. Zijn dit niet grouwelen? daerom Maria selver sulcke sal helpen in den dag des oordeels condemnieren. So seer schijnen sy hier de heylige Maget Maria te verheffen / en in andere ghelegentheden ontceren haer veel meer: want eenen Johan. Lamshelm, in *Institutione fraternitatis rosary divae virginis*, seght dat onse liebe Vrouw / de moeder Godts / dickwils gekomen is in de Celle van eenen Dominicaner Munnick / Alanus de rupa Schiffa, die sy een rinck / van haer hant ghemaect / ghegeven heeft / tot een Trou-rinck / en hem dickmaels gekust heeft / en haer borsten laten tasten / alsoo een hoere van haer maken de; o grouwelen! en sulcke staeltkens soude men met douzijnen konnen aenwijzen. Accordeert dit niet wel met het voorgaende?

3. Daer Christus betuyght dat hy allen is de wegh / de waerheyt en het leven Joann. 14. 6. en dat hy van niemant als van sijnen Daeder / heeft konnen verheerlijcht worden / Heb. 5: 5. om volkomenlijck saligh te maken / die ghene die dooz hem tot Godt souden gaen / alsoo hy alijts leeft om vooz haer te bidden / Heb. 7. 25. Daer soo ist dat die van 't Paus dom hem die eere ont-nemen / en maken Sint Franciscus hem gelijk in alle dreen; waerom sy in haer leggende van Sinte Franciscus / hem in allen gaen vergelijcken met Christo / soo in de voozseggingen / in 't leven / als in 't liden Christi. Sy schryven hem toe coek vijf wonden ghehad te hebben / die alle Dypdagh liepen / welck bloedt soo krachtigh was de sonden te vergeben / als Christi. Ja sy segghen dat hy thien miraculen tegen Christi een ghedaen heeft; en dat sijn Predicaten veel krachtigher geweest zijn dan Christi Predicaten / want hy heeft vooz de voghelen en wilde ghedieren ghepredickt / haer noemende sijn broeders / die ghedurigh in sijn Predicaten met groote troupen quamen; ja de Nachtegalen hielpen hem de Wisse singen / van veers tot veers. En dooz sijn Predicaten bekeerde hy een Wolf / die veel quaets in een stadt van Engulium gedaen hadde / die hy bepredigde met de Inwoonderen van de stadt / die hem beloofden van den kost te versozghen / en dat hyle dan niet meer quaet soude doen; waer op de Wolf in 't helle van de Maerct sijn trouwe gaf / tot welcken Sinte Franciscus septe: ick bebele u in den name Christi dit te houden / gelijk hy ghedaen heeft / soo sy seggen. En dese legende is dickmaels by verscheiden Pausen geappozeert / als met het geloobe der Paus- gesinde over een komende. Is dit niet een grouwelijke veronteeringshe Christi? Die nachuyt veel andere instantien blijkt / dat sy 't krupte Christi / gemaecte van hout of pet anders / soo veel toeschryven als Christo selver; Gregorius de Ralencia een Jesuyt / tom. 4. disp. 1. quaest. 24. par. 2. pag. 467. segt / het beelt Christi moet niet sulken eere gecert worden als Christus selve. En een Grotlerus in een disputatie / ghehouden te Vegen b. 1600. segt / het krupte Christi moet niet Latreia ghe-eerd worden / dat is met Goddelijcke eere. Zijn dit niet grouwelen / dat het krupte soo veel vermacht als Christus selve / tot welck sy soo bidden; ghy Altaer des kruptes / ghy lampe des lichts / ghy waere saligheyt des menschen / bestect op ons de kracht van Christi verdiensten. Soo bidden sy oock een secker beelt / daer Christi welen in ghedruckt staet / van Christo aen Dronica ghegeven / soo sy segghen / aldus aen; weest gegroot.

gegroot hepligh aen-geſicht/ In 't ſerbet gedzucht/ repnigh ons van alle onſe ſonden/en brengh ons in 't geſelſchap der Hepligen in den Hemel. O abominabel gheloobe! En ſulcke grouwelen leeren ſp veel / doch dit ſchriſt laet niet toe/breeder hier in te gaen. Tot een beſtuyp van 't ghene haer gheloobe aen gaet / tot oneere van Chriſto / is dat ſp leeren dat Chriſti epggen lichaem en bloet/miet de tanden ghegeten/in de mage gaet/en dan uyt geworpen; want neer zijnder eenighe Hepbeneden die ſulcke grouwelen van haer Af-Goden gekeert hebben. Ja noch meer/ſp leeren dat de Godloofe ende verdoemde zielen (als Judas) het vleefch ende bloet Jeshu Chriſti konnen eten / Concili van Trenten ſeſſ. 13. cap. 18. Bel. de Eucha. lib. 671. Dat ſo een Hont of Wercken een gheconſacreerde Hoſtie komt op te eten/dat ſp Chriſti ware lichaem op eten/Alexander Saels p. 4. queſ. 45. So doen ſp oock de Wiſſe voor Werckens/Waſe-winden &c. Is dit niet een ſchandelijck miſ-bzuyck van Chriſti inſtellinghe.

4. Daer Chriſtus ghetuyghet dat hy niet ghekomen is om de Wet te niet te doen/Mat. 5. 17. daer iſt dat die vant Paus dom/haer deſe macht aennemem/ghelijck uyt deſe inſtantien blijck/bewijle ſp niet alleen het hecle tweede ghebodt uyt laten/maer de andere vernietigen. Sp leeren/ſoo pernant door tooch of gramſchap/hy de wonden ende bloet Chriſti ſweert/dat ſulcx gheen Gods-laſter en is/bewijle de laſteringe van Gods naem uyt gramſchap/gheen doedelijcke ſonde en is/Tel. lib. 4. Cap. 13. Inſt. 7. Dat oock een geeſtelijck perſoon wel niet eede mach ſweeren/dat hy yet niet en weet/welck hy nochtans weet/al wert hem ſulcx door de Mageſtraet afghebozvert/Franc. à victoria ordin. art. 184. p. 104. Dat Koningen niet ghehouden zijn haer redt te houden / die ſp aen de Betteren doen/ als die boven haer is/ de Paus/ het niet en verſtaet / Concil. Conſtant. ſeſſ. 19. Ghelijck ſp aen Johannes Hus ghe-toont hebben. Dat een Soon die ſijn Dader alleen niet de monde bloecht/ gheen doodt-ſonde begaet/Navarrus Encheridi cap. 14. num. 13. dat de kinderen konnen beſoſten doen / en die vervullen ſonder de toe-ſtemminge harer vuderen/Bellarmin. de Monach. lib. 2. cap. 16. Dat men pernant mach dooden/om ſijn reere en reputatie te behouden/Tolet lib. 5. cap. 6. num. 28. Dat het wel ghedaen is van den Paus Bordeelen te lijden / en truybt te trecken/Bellarmin. de Amiff. Gratia lib. cap. 18. Dat oock de Vrouwen niet en ſonbigen/die daer loon van trecken/bewijle die niet haer hoereren het haer ſchuldigh zijn/Tolet. lib. 5. cap. 19. Dat het beter is voor de geeſtelicheyt te hoereren/dan te trouwen/Bellarmin. de Monach. lib. 2. cap. 13. Waerom ſp haer Concubinen toe-laten / daer voor ſp een tax moeten betalen / oock ſelvs die geen hebben/om te toonen haer bzyheyt daer toe. Jae oock wel andere vrouwen te gebzuycken/ als ſp 't ſecreer doen/ ſonder ſchandael te geben/ Theodor. à Niem. tract. 5. nemoris unionis, cap. 33. Eenem Theodoricus van Niem. unio pag. 377. ſeght/ dat in Wylandt/ als de Biſſchoppen de Kercken ginghen viſiteren / ſoo namen ſp haer hoeren mede: want anders wilden de hoeren der Prieſters daer ſp quamen/haer niet ontfangen; en dat in Spangien meer kinderen / daer door in onecht gebozen werden/ als daer in / Alvarus

varus Pelagius pag. 64. col. 4. Zijn dit niet wel heylige Vaders? Dat die gene die
 dzincken met een opset/tot bzaken? toe/niet en sondigt/Tolet.lib. 8. cap. 62. num. 7.
 Dat bedelende Munnicken/ inden staet der volmaeckthejt zijn / Bellarm. vande
 Munnicken/ lib. 2. cap. 20. Dat een arm mensche een rijke/ die hem behoorde te
 helpen/ wel mach bestelen. Sa. Aphor. 1. Het Concilium van Trenten seght wel
 duydelyck/ al segt Paulus dat de begeerlijckhejt geen sonde is/ soo moet hy Ana-
 rema zijn/ die die vooz sonde houdt. Zijn dit niet al grouwelycke leeringen? En
 nochtans soo is 't dat alle dese warachtelijck in 't Pausdom voozgestaen worden.
 Jaer daer is geen sonde soo abominabel/ ofte die kan met gelt in 't Pausdom afge-
 kocht worden/ om alsoo een yder/ insonderhejdt die gelt hebben de vzeefe van den
 bloeck des Wets te ontnemen. In de taxa Sacrae. pænitentiariæ staet / die sijn
 Brouwe/ Vader/ Moeder/ Broeder of Suster vermoort/ die sal geven om daer
 van geabsolbeert te zijn / pur. 4. Ducat. 1 Karling. 8. Die by een beeste gheslapen
 heeft/ sal geven 90. Puron. 12. Ducat. 6. Carl. en geabsolbeert zijn; en soo isser een
 Lijste van alle sonden. O grouwelen! Wy moghen niet vzeeder gaen/ hier zijn
 staelkens ghenoech om alle te doen schzicken vooz het Pausdom/ die eenich achter-
 dencken hebben.

IX. Capittel.

Alle moeten tegen gaende Paepsche Religie om de Wreetheyt
 en Tyrannie die daer mede vergeselschap gaet.

Godt onsen hemelschen Vader is Barmherticheyt, lanckmoedich ende
 groot van goedertierenthejt/ Joel 2. 13. Den aert van Godts volck is
 goedertierenthejt ende barmhertighejt/ de eene aen den anderen te be-
 wijzen/ Zach. 7. 9. Ja bekleedt te zijn niet innerlijcke beweginghen der
 Barmhertigheyt, Col. 3. 12. Maer de barmherticheden der goddelosen zijn Wreet,
 Prov. 12. 10. En soo staet het met de gelegenthejt van 't Pausdom: want het is
 een rijke dat overbloept van alle Barbarische wreethejt en onbarmhertighejt/
 welker fundament in bloedt gelegd is/ en waer alle liefde/ compassie en mensche-
 lijckhejt uytgebluft is. Jaer Hoofst de Paus van Roomen/sijn Cardinalen/ met
 hare bloet-rocken/ en voozts al den Geschozen hoop/ zijn/ en hebben lange dzon-
 ken gheweest van het bloedt der Heyligen, en van het bloedt der ghetuygen Jesu/
 Openb. 17. vers. 6. haer bingeren druppen noch daer van: want tegen alle die het
 beelt des Beests niet willen aenbidden/ hebben sy Tyrannische wetten gemaect/
 om die alle te dooden/ Openb. 13. 15. en niemant te verschoonen / noch Jonghe/
 noch Oude/ noch Edele/ noch Onedele. Wat hebben sy met moorderien aenghe-
 richt. Laet de Massacre van Vranckrijck daer van spreken, waer onder pzetert van
 vrientschap/ op cene nacht 60 duysent menschen omghebracht wierden / in welck
 bloedigh sept/ de Pausen sulcken vermaeck hadden/ dat sy 't in 't Paleys te Ro-
 men hebben doen schilderen/ na dat sy 't hadden doen spelen. Wie sal seggen hoe
 veel onder Maria in Engelandt onthooft/ gebzant/ gehangen en om gebzacht zijn/
 dooz instigatie van de dienaers van den Paus. Ons Nederlant kan getuygen dat
 in ses Jaren en dyp maenden achthien duysent menschen dooz ozder vande In-
 quistie/ onder Duc d'Alba gantsch barbaris/ dooz Seuls handen gestorven zijn.
 Haonden wy hoozen het bloedt vande onnossele Indianen om wzake roepende/ tot
 den

den hemel / en sien hare ongheloozde mis-handelingen van duysenden / die als sy
quamen om haer te ontfangen / met geschencken te vereeren / wel te logeren / en be-
sich waren om haer te onthalen / dan hebben sy die naeckte onnosse menschen / die
haer nopt yet mis-daen hadden / doen onboozsiens over vallen / en met duysenden
Mans en Vrouwen laten vermoorden / sonder eenighe barmherticheydt / aen oude
kudden / swangere vrouwen / jonghe kinderen te bewijzen; maer om playster de be-
vuchte vrouwen den buyck open ghesneden / de jonge kinderen verpletterende / op
piecken gesteken / en daer mede gaen spanceren. Maer wat hoeben wy soo verbe-
tot oude tijden te loopen / laet ons maer over-steppen nae Yrlandt, daer sult ghy
't Aertrijck noch beverbet / de Rebieren bloet root / de stranden / de wegen / de rui-
nen vol doodts-beenderen kommen sien / daer hebbense in vier maende veel duy-
sent menschen vernielt / en getoont dat sy haren ouden haet / haer duyvelsche wzeet-
hepdt / tegen de Gereformeerde Christenen niet vergeten hebben / en niet een hapy-
beter zijn geworden als booz desen / al soude men ons geerne sulcx wijs maken; ja
haer wzeetheydt neemt noch dagelijcx toe / wat soude het afdriemen. En daerom
dat geen Overigheden geen Angefetene de Papisfen betrouwen / kommen sy eens
meester worden van ons lieve Vaderlandt / laet de Grootte hare halsen gereet ma-
ken om afgesneden / en alle de Angefetene om vermoort te worden; de vrouwen
om geschoffiert / de jonge kinderen om gebzaen / de eene met de andere om gefan-
gen / gebzandt / gedolven / en op 't wzeetste omgezacht te worden / sonder eenighe
verschooninge: Want na de leere van 't Pausdom / dewijle sy ons houden booz
ketterz / so moeten de ondersaten haer eygen Overigheden ombzingen / de kinderz
haer ouders verraden / de oud...s haer eygen kinderen bzinghen om verbzandt te
worden / of selver aen een stake gaen. Waer dooz het ordinaris geschiet is inde tij-
den van Vervolginghen / dat de kinderen haer eygen ouders / booz ketterz aenge-
bzacht / de Vrouwen haer Mans / dat de Angefetene haer Princen en Koningen
vermoort hebben / en by de Paus daer over geprefen / jae sommige gecanoniseert
zijn; en die der meest aen staken en galgen gebzacht hebben / die zijn met de groot-
ste aflaten dooz-gegaen / en hebben de grootste plaetsen inden hemel verkregen (so
sy haer wijs maechten) wat genade isser dan te verwachten. En daerom alle ghy
Angefetene hebt ghy u leven / u vrouw en kinderen / u goet / u staet lief / waecht te-
gen den aen-was van 't Pausdom / doet ghy 't niet / ghy hebt anders niet te ver-
wachten dan een gheheele ruine van onse staet: want soo sy meester worden / onse
Landen sullen sy laten dzyven / onse steden af-bzanden / het landt verwoesten / en
niet een dzyppel Heerlandts bloet overlaten. Wy zijn al ter doot veroordeelt / en de
leere des Pausdoms bzinght mede / dat men alle ketterz mach vermoorden / dooz
berraet / ja dooz den onderganck van veel onnosse Catholijcken / Eudem. Apol.
pro gernet. cap. 4. Schzickt dan booz haer tyzannie / en siet hoe sy inde verheerde
Landen / met die van onse Religie tegenwoozdelijck handelen / hare personen ne-
men sy gebangen / steken haer in buyle karkerz / bannense / gelijck sy nu onlangz
aen soo veel verschepdene te Brugge gedaen hebben; confisqueren hare goederen /
en soo sy 't niet en lieten om de vzeese datmen het rebengeren soude / aen de Paep-
sche hier te Lande / sy soudender mede na het byer / na de galge gaen / soo wel als
opt; de beste naem die pemandt daer kriyght is ghy Genschen hondt / en als men
pemandt wil inden haet bzingen / buyten alle aimpfen houden / haer het volck op 't
lijf jaghen / en in vzeese van haer leven stellen / men scheltse maer booz ketterz / en
van

van onse religie te zijn / dan valt yder haer op 't lijf/ en niemant dooft vooz sulcke spreken. Onse vyfheyt weerhout de geestelijckheyt aen de ander zijde / dat sy haer wyzeheyt niet meer en plegen/ maer so sy eens meester waren van onse staet/dan soude het spel weer aengaen/en niemant vyz gaen. Godt beware ons daer vooz.

X. Capittel.

De middelen die men gebruycken moet, om den aenwas der Papisten, onder ons te stuyten.

Dat onse Staet in een kommerlijcke gheleghentheit is / dooz de menich e der Paus-ghesinde/wie is sulcx onbekent. Ja eenighe die niet gheerne dese wonde aen geraeckt souden hebben/ maken de siechte ongeneselijck/ en ghebruycken het op haelen van 't ghetal der Paepisten/dooz 't Hof/in Zuyt en Nooyt-Hollant als een principael middel om de Kegeringhe te intimideren van pets teghen haer te institueren/of dat men het Landt in groot gevaer sal stellen / dit stuyt het werck by velen / en maect nebens andere consideratien/dat by de Hooghe Machten van 't Lant/niet effectivelijck kan worden gheresolueert of in 't werck ghesielt ; daer nochtans het verrijckel/welck het Landt ghedreyghet wordt/dooz de menichthe der Papisten. Dooz eerst/alle Regenten behoorden op 't hooghste te altereren / dat sy teghen dese inbreckende bloet / niet beter ghewaerckt hebben / en dat sy vooz haer slachigheyt in desen (niet teghen-staende soo veel waerschouwingen/dooz soo veel Remonstrantien tot dien eynde by de Kerckelijcke personen over-ghelevert) Godts Kercke/het Vader-Landt/ja haer selven/en alle de goede Inghesetene deser Landen / die op hare zorghe gherust ligghen en slapen/ in sulcken ghevaer en ongherustigheyt/dooz het so merckelijck aen-wassen der Papisten/ghebzacht hebben. Een anderen/soo behoorde dit alle Regenten te meer te animeren/ om sonder eenigh uytstel/ vooz alle werck/op dit stuck der Papisten te letten ; en daer niet van te scheyden/tot dat een vaste order daer tegen gemaect waere/ op dat de goede Inghesetene sonder vzeese mochten zijn/van eens subijtelijck/op sijn Parijs/vermooyt te werden; en op dat de vyant de hope mochte benomen werden/van dooz haere groote machty hier te Lande/ons Vader-Landt/by onghelighentheden/ te over-tompelen/of erghens het een quartier of het ander af te nemen ; want staet het nu by nae desperaet/wanneer sal 't beter staen/als sy noch meer en stouter zijn / als onse vyanden van buyten/de armen los sullen hebben / om dooz haer hulpe / hier of daer ons te over-vallen. Daerom het is nu tijdt en hoogh tijdt / dewijle wy onsen vyandt van buyten niet te vzeesen hebben/en vzeede van binnen hebben/dewijle men ons krijghs-volck daer toe ghebruycken kan/ dewijle dat daer by de Inghesetene peber en macht ghenoech is/als de Kegeringhe haer maer ghebruycken wil/ om deesen kancker uyt te snijden/en dit wildt wyer te stuyten/dewijle wy noch de oude Regenten onder ons hebben/die de maximen der Papisten kennen / en dooz erbarentheydt raedt gheven kunnen. Deneen! het staet so niet alleen so moeten de remedien gebuykt werden/er de siecte hooger climt. Waer yemant sal seggen/waer isser sulcken heyl-meester die de rechte remedien/tegen dit moordadich Rooms en Spaens aen-was weet uyt te binden? Het en ontvreekt in ons Landt by de Regenten aen geen wijsheyt/om te weeten wat hier toe noodigh is. Wy sullen eenighe remedien aen-wyzen.

Eerst/ om dat **Israël** **Godts** verbondt obertreeden hadde / en nae sijn stemme niet hoozen wilde / daerom wilde **God** niet voozt-baren vooz haer aengesicht/ pemaent uyt de besittinge te verdzijben vande afgoden-dienaers/ die **Josua** overgelaten hadde/ **Jud. 2.20.21.** der halven willen wy hebben dat **God** dese **Paep-** sche macht uyt ons **Vader-Landt** verdzijbe/soo moeten alle **Ingesetene** trachten haer verbondt dat sy met **God** in haren **Doop** gemaect/en in 't **V. Avont-mael**/ en op ander ocafien vernieut hebben/om niet de **Werelt**: maer **God** te dienen; om gheen **Af-Goden** van haer lichamen/ kinderen/ kleeren/ speel-hoben/hupf-raet te maecken/ gelijk maer al te veel geschiet; en gehooz te geben niet aen haer vlesch/ begerlijcheit/**Wereltsche** menschen/ingebingen des **Satans**/maer aen **God**/sijn woozt/en sijn dienaren. Van sult ghy niet hoeven te vreesen de mentigte van de **Pauf-gefinde** onder u: want **Godt** selve salse verschrieken met groote verschrikkinge, tot datse verdelgt worden, en geen man voor u aen-gesichte bestaen, tot dat ghyle sult hebben verdelght, **Deut. 7:23.24.**

Ten tweeden/so moeten alle; maer insonderheyt ooc de **Regenten** van 't **Lant**/ de **Goddelijcke** waerheyt/de **Gereformeerde** **Religie**/den supberen **Gods**-dienst/de bedienaers daer van/hooch achten/lief hebben; haer meeste eere daer in stellen die te maintineren/vooz te staen/en alle fabeur en bystandt/tot bescherminghe en voozt-plantinghe te bewijzen; sulcx geschiet aen **God**/die het erkent en beloonen wil/met te maecken dat wy sullen stille en gherust zijn in ons **Lant**/en datter niemant en sal zijn die ons verschrieken sal: en die ons meppen op te eten, sullen op gegeten worden: te berooven, sullen ter beroovinghe zijn? te plunderen, sullen ter plunderinge over-gegeven worden; en of schoon eenige onse breucke in desen/doodelijc en onse plaghe smertelijc houden, **God** sal onse gesontheyt in desen/doen rijzen en onse plagen genesen, **Esa. 30:10.16.12.17.** Want als men den **Gods**-dienst selver hoog acht/en die by yder in hoog achttinge soeckt te bzingen/die meer achtende dan alle de schatten en rijkdommen van de **Weereldt**/met de **Wypdt** **Christi**/dan beloofst **God** te willen vangen de **Vossen**, en kleyne **Vossen**, dat is al die **Paepsche** **Spyng-** **Hanen**/en vals-ghenoemde **Geeftelijckheyt**/die de **Wijn-gaerden** de **Gemeenten** **Godts**/onder ons verderven, **Lant. 2:15.** Maer als men den **Gods**-dienst kleyn acht/gelijck dit een hoog-gaende sonde/insonderheyt by de **Grote** in ons **Lant** is/so wil de **Heere** tegen-partijders onder ons verwecken/die haer handen aen alle onse gewenschte dingen, en **Godts**-dienst sullen leggen/om die te verbaeschen/en haer **Af-Goderije** onder ons op te richten/ **Klaegh. 1:10.** Dat dit dan gebeert werde.

Ten derden soo moet over al in **Steden** en **Doorpen**/wel toe gesien werden/dat geene tot de **Regeringhe** en worden in gelaten/dan die van de **Gereformeerde** **Religie** zijn/en dat over al/alle **Paep-** ghesinde werden uyt-gehouden/niet alleen uyt de hooghe **Collegien** des **Lants**/maer oock uyt alle vzoetschappen/als oock mede uyt alle **Magistratuere** van **Doorpen**/dat sy niet werden gevoozert tot **Schouten**/ **Schepenen** van 't platte **Lant**; oock tot geen **Capiteynen**/ **Officieren** te water noch te **Lande**/ onder de **Burgers** of **Schutters**/tot geen dienaers van de **Grote** onder ons: want sulke konnen niet conscienties halven anders als die van haer **Religie** zijn/ favoriseren/ende derhalven de onse teghen gaen/ghelijck de ervarentheyt alle leert. **Wie** is soo dwaes in sijn particulier/dat sy pemaent over sijn hups/ of **lant** sal willen stellen/of over centge **Stadt** of **Provincie**/die hy sekerlijck weet/meer tot de vpaenden der selve als vzienden gheneeghen te zijn/ en dat doen wy/soo doende.

Want

Want wy leggen sulke Paepf-gefinde op/het Lant te befenderen tegen de Koninc van Spangien/die sy achten dat den rechten Heer daer van is. De Gereformeerde Religie te maintineren/daer sy doodt vbanden van zijn; de Papisten volgens de Placaten/in haer Godts-dienst te stuyten/haer Priesters en Papen te vangen/en sy sijn selver Paepf/die Paepsche Cappellen en Priesters in haer huyfen houden/gelijck menigte Schouten en Ambachts-Heeren ten platten lande doen/ oock wil van de Gzote; wat is dit anders als het sweert in sijn vpants hant te geven een moordenaer te stellen tot bescherminge van sijn eygen kinderen / de Wolven Herders bande schapen te maken; en eben wel daer wert niet op gelet / maer sulx geschiet plichteling; so daer eens opzoerten ontstaen/inballen vanden vyant geschiet/ de Papisten/ gelijk in Irlandt op de been geraken/ sullen die het wel beletten/die selver daer toe gheregen/en onder de hant sulx belepden/ salmen dan niet elaghen datmen den Adder soo inden boesem geboert heeft. Laet dit in tijts voorkomen werden dooz de Hooge Machten / volghens veel Staetsche resolutien. En dat voorts alle Paepfche ingesetene gedrongen worden een eedt van getrouwicheyt te doen/aen de Kegeringe/met af-swereringe van den Koninc van Spangien en alle eeden tegen desen eedt strijdende/ of dat mense anders doe verrecken/ gelijk in Schotlant tot soo merckelijcken supberinghe van dat Koninkrijcke gheschiet is.

Ten vierden so moet neerstig gewaecht / en met een ongeveynst voor emen by de hant genomen werden/het weeren/uyt-jagen en verdrjyben van alle Geestelijcke personen/ Bischoppen/ Ampten/Priesters/Papen/Kloppen/Jesuiten/daer ons Lant van kriect/en over al vele openlijcke andere heymelijck in 't Lant wonen/ alle plaetsen dooz loopen/tot verleydinge/ophitsinge van de Ingesete/en stijvinge van alle verdwaelde Papisten. Hier in behoorde geen conniventie of faueur/ geen maximen van staet/geen consideratien van Burgers/neeringen daer dooz in de Steden te queken/gelden;maer sonder exceptie gelijk sy niemant niet een dooz gheenderley ooglupekinge/ van onse Geestelijcke/om den minste dienst te doen/en willen toe laten: dat so ooc hier geschiede gelijcker dupsent mael meer reden toe is. So men hier slack in wilt gaen/de Placaten niet executeren/met kleyne boeten dat laten over gaen/dese Spring-hanen sullen u het Lant af winnen/en weder aen den Koning van Spanjen bzingen. Dooz jalousien/twisten/verwerringen te beroozsaken/en onder de hant alle Officien vooz den Koning van Spangien te doen/met hem van alles te adverteren/ goede resolutien/dooz haer grote vzienden te stuyten/ de spynen te ontdekken/Compagnien Oost en West tegen malkanderen op te hitsen/de Kegeringhe hier in te ingagieren/en wat niet/gelijck wy maer al te veel gewaer worden. Dat alle steden dit werk niet alleen dooz hare Officieren/maer dooz haer Burgemeesters laten executeren/en tē platten Lande dooz 't Hof uyt-voeren/doende promptelijck recht op de aen-klachten/en na voorgaende waerschouwinge sonder faueur/aen den hbe straffende alle Geestelijcke/die tegen de Placaten in 't Lant gebonden werden. Wilt ghy dit niet doen/wat doet ghy anders dan so veel verraders/vbanden van Godts Kercke in laten/om u ingekwant te dooz-graben/u Kegeringhe te onder-mijnen/ alles te verspieden/om te vasser wanneer de ghelegentheyt gekomen sal zijn/u en ons te overrompelen;dit is een souvereyn remedie/ als noch genoeg practicabel / grote Steden hebben beproeft/met goet succes/dat alle maer na volgen. Dan sullender ongetwijffelt met dupsenden tot de waerheyt gekomen werden/die nu dooz de vzele van de Priesters/Papen en Kloppen niet

en dooven een ooye leenen/om onder richt te werden/ welcke tot een groote vastigheyt van onse Staet soude strecken.

Ten vijfften/soo behoorden alle Regenten en Borghers van de Gereformeerde Religie/in alle beneficien van Staten Ampten/Leverantien/Peringen/Calandijfen/Facturien/Verpachten van goederen/aen-nemen tot Arbeyders/Wasters/Dienaers/Meyssens en die van onse Religie/te prefereren en voozderlijck te zijn: ghelijck sy onder het Paus dom niemant van onse Religie niet het minste favour: maer alle schade en ongenuchte aen doen/ dan soudent sy so rijc en machtig/so stout en ongebonden niet werden/of de goede Ingeletene bespotten/om dat sy vooz haer gebozert werden/noch haer selven inbeelden dat sy al beter/troutwer zijn dan onse eygen trou-hertige Borghers/tot discouragie van veel eerlijcke lieden/dan soudent sy onse Steden soo niet verbullen/en ons in ghevaer stellen.

Ten sesten/soo behoorde elc in sijn beroepinge/na de gelegentheyt van dien/hem meer als opt te gupen/om den aen-was der Papijsten tegen te gaen/en haer verswackinge te bevozeren/dat alle Opfenders der Kerke,die insonderheyt van God geordineert zijn/om de mueren Baals om verde te trecken/hier toe meer als ordinarissen arbept aenwende: want de noodt vereyst het. Met publijckelijck in haer Predicatie/de dwalingen en grouwelen van 't Paus dom open te leggen/en dooz Caticisatie haer lit-maten en andere die wel in te planten/dat sy dooz neerstighe particuliere huyf-soeckinge,de eenvoudige Papijsten/en die eenigsins hoozen willen / soecken te rechte te brenghen; en met gdet sictelijck minnelijcken wandel vooz te gaen; dat sy 't oock haer niet laten verdzien tijdig en outijdig/in 't particulier/op de Raet-Huyfen/by Staten van 't Landt/sijn Hoogheyt aen te houden/niet aflatende tot dat sy een dadelijc redzes bekomen hebben. Dat oock alle Regenten van 't Landt haer eedt quijten/op de sinternele neerstig de wacht houden/om upt te hoozen hoe 't gaet met de Paepsehe vyanden van onse Staet/om strax alle hare insolentien/stoutigheden/lasteren van God/sijn waerheyt/de Regeringe en Regenten/hooghelijck te straffen; haer Officieren tot gedurige neerstigheyt in desen op-wecken/wel onthalen/en niet toeghenegentheyt ontfangen alle sulcke die haer de stoutigheyt der Papijsten komen/om kennende de siecte/dies te beter spoedig te remedieren. En dat die Regenten die sake meest apphenderen/en de sterckste lief de tot de waerheyt/en af-keer van 't Paus dom hebben/niet en verflouwen/of de moet laten vallen/ als dit werck sy andere tegen geloopen wert; maer dat sy daer vooz pveren/als voor God en haer wel-baren/niet aflatende tot dat sy 't upt gewozcht hebben. Dat oock alle Baillious,Schouten en andere Officieren,die de upt-vinders/aen-klaghers van dese enozmitexten zijn/haer niet en laten verblinden/dooz giften en gaben/om soo de placaten vuzichteloos/en alle de resolucien der Staten spottelic te maken; want sonder executie is al dat beslagh als een lichaem sonder ziele/een klokke sonder klespel/een lanteerne sonder licht; en sy maken haer schuldigh aen alle de onheplen/die upt de Conniventie der Papijsten sal komen te ontsaen; dat sy dan als trouwe Dienaers van de Justitie haer eed quijten/neerstig huyf-soekinge doen/en wel letten op de actien der Papijsten/op alle die in haer huyfen verkeeren/om de Geeselicheyt/die onder haer schuypt/upt te binden. So ghy troutwelijck/neerstelick vigitteert/gly sult soo doende meer proffijt met eere en gunste van God/en de Ingeletene krijgen/als dooz heymelijcke ongeoorloof de composition. Dat oock elcke Ingeletene in sijn stadt/dooz buerte/neerstig upt-hoozen wat de Papijsten maken/

en waer sy weten dat Papen/ Priesters/ Jesuyten zijn/ of dienst doen/ sulcx straex
bekent maken/ aen de yverigste en trouwertigste Magistraets- personen/ waer in
sy niet en moeten ontsien/ de noem van een verlicker/ of aen-zynger; want gelijc
het een pysselycke daer is/ alser een verrader in een stadt ghekomen/ of een dief en
moordenaer ergens in gebroken is/ dat men die ontdeckt; soo ist in dese ge'eigent-
heyt oock: want dese komin om alle de Ingesetene te vermoorden/ en haer van al
haer goet te berooven. Ist niet beter dat ghy haer in tijts/ ontdeect/ dan dat sy u in
tijt en wijle/ met v'rou en kinderen subitelyck en verraderlijc souden vermoorden/
gelijck sy in Franckryck en Irlandt gedaen hebben: alle verstandige sullen u dit
niet tot blaem/ maer tot lof/ als rechte Lief-hebbers van 't Waderlant/ toe schy'be-
de gemeyne man kan me est doen tot ontdeckinge van dese Lant-verderbers/ en
om de Officieren en Magistraets- personen/ te hulpe te komen. Weest dan hier in
neerstigh/ tot behoudenijsse van u selven/ u v'rou en kinderkens/ die ghy anders sult
vooz u oogen sien schoffieren/ den buyck open sijnden/ het in-ge'want upt trecken/
Ec so de Pap-ften onder ons de ober-hant krijgen: want sy ons d'ezpen wel an-
ders te sullen mis-handelen/ als in Irlandt gheschiet is.

Ten seuensten/ dat yder de noot app'zehenbeere/ en hem selven make te ober-tuy-
gen/ dat ons Lant in groot ge'baer is/ dooz de Papisten/ en dat van daer alder eerst
onse verwerdingen en onderganc sal komen; want om dat men dit niet en geloofst/
daerom doet mender niet tegen; daer zijn immers notoire p'zeden genoeg van in
Engelant/ Schotlant en Irlandt/ die oock niet dachten/ dat de Papisten yet sou-
den hebben konnen uptrichien/ tot dat sy haer in desen bloedigen oorloge geb'acht/
en so veel d'uzpenden in haer bloet hebben doen wentelen. Weest het niet veel gein-
tercipereerde v'zieben/ bekentenissen van Delinguanten/ in andere Landen/ geblicken/
dat de Papisten in Enghelant/ Irlandt en Schotlant/ al een wit een voornemen
gehadt hebben/ en eens geweest zijn met de Papisten hier te Lande/ want sy staen
al onder een hoofst; en had het buyten geluckt/ het soude hier ooc haest aengegaen
hebben. Yet zijn noch al de selfste lieden/ sy hebben noch al den selfsten aert/ en laten
niet af/ al misluct haer een interp'zise/ sy practiseren al weer aen; en daerom wil-
len wy niet als sozgelose/ ongeboelige menschen/ eens verrast worden/ laet ons be-
dencken den aert der Papisten/ haren aentwas/ haer desseyn/ om dewijle de blam-
me begint upt te h'zecken/ hier en daer sich een verklapt/ en haer moordigh desseyn
ontdeckt wo'zdt/ op onse hoede te zijn / en vooz gheenen valschen alarm/ en ydese
v'zece/ en ongefondeerde suspitien te houden: maer geloofst het perijckel/ op dat ghy
dooz u ongeloobigh'heyt/ in u remedien niet te late komt; yder stampe malkanderen
het ge'baer wel in/ dat sal spoet en gewilligheyt maecken/ om de voozgaende reme-
dien in 't werck te stellen.

XI. Capittel.

Het besluyt van al het voor-gaende, met een ernstighe aen-drin-
ginghe daer van.

Hoeven wy daer noch meer toe te seggen/ om die haer upt-geben vooz Lief-hebbers
van 't Waderlant/ voozkanders van de Keligie/ tot het vozig werck te animeren/ en
gaende te maken, wy achten alle die niet Lazarus/ in een Letargie zijn en versmoort leg-
gen

gen in soz gloosheyt/waelde/ambitie/flabernijse/haer tegen de Kelligie/de ingesetene en haer
 selben/meer als oberuygh te zyn van de noot sakelickheyt/ om den stercken grooten in-
 brykenden bloet/ban 'r eijcke des Pausdoms tegen te gaen. Wy manen dan alle booz God
 en de heere werelt/Kerckelijcke en Politijcke/Oberheden en Onderfaten/ met de hoogste
 beruyginghe die wy konnen/ dat sy t'samen booz Godt een verbont maken/en meede
 haer verbinden/gelijck die van Schotland en Engeland met groote brynght gebaen heb-
 ben/om dit quart als een man tegen te gaen/hier toe roept u God u conscientie u eedt/de
 noot. Doet ghy 't niet ghy sult op u laden Gods toorn/u ziele besmetten met so veel on-
 nosel bloet ontrou:ijn in u beroepinghe/het sal u beswaren in u door bedde/te laste gelept
 worden in 'r doordeel/en daerom sweert het Godt/belooft het de Ghemeente dat ghy sult
 waeken en tegen gaen een religie gebont op losse en valsche gronden / streydende tegens de
 leere der Apostelen / tegen de Wer Gods/ en de gronden des h. Euangeliums; een leere
 die Gods woort/ de thien Gheboden/de twaelf Artijckelen/her Vader Onse/de Sacra-
 menten vernedert en verbaft heeft; een religie t'samen gebracht upt nieuwe en oude
 Ketterien uut het Jodendom en heidendom/ verliert van menschen/verbult met tegen-
 streydende dingen/afgodische superstities/leugenachtighe Legendes/valsche mirakelen/
 houderde de Christenen in bliuhteyt/ pder los larende tot alle ongebondentheyt en godt-
 loofnept/gelijck men wel sie in Vlaenderen en Brabant. Een Kelligie die onberdage-
 llike lasten/te vergeeffs brypen Gods bebel/op de schouderen der menschen legt. Een
 Kelligie vol enyannic/ongehoort/aeemheyt aen alle Christelijcke Oberheden/die gemeent-
 neert wert met valsche citaten verblindingen/calomnien/leugenen/ypoc/sweert/meyn-
 edicheyt/verbont brykinge. Een Kelligie vol van nieuwicheden/gedeeltheden/twisten/
 oneenicheden/ ober de stucken des geloofs/ vol van grouwelen en enyannic/ vol belache-
 lijcke en spottelijcke in stellingen/ vol meynedicheyt/dissimularie/equibocarien/ dat men
 vergiffenisse der sonden coopt en vercoopt/ daer die sy booz de fundamenten der Kercke
 houden/ menigmael daer toe gerocht is booz Simonie/hoeren/Coberie:en selber geweest
 te een Cobenaer/Sodomijc/Arhist/Lasteraer/gelijck Platina/van veel Pausen getuygt.
 Daer godloose tot heyligen om aen te bidden/ gemaect worden: en heyligen tot goden.
 Een Kelligie daer geen sekerheyt booz de ziele te blinden is/daer ongedoopte kinderen upt
 den Hemel gehouden werden/en de h. Ke na het Vagebuer moeren. Een Kelligie daer men
 meer her goer/dan de ziele soekt. Wie en sal geen affschriek hebben van sulcken Kelligie die
 alle Goddelijcke en Politijcke banden los maect/so bloet doot si is/sulcken ongebonden-
 heyt toe laet/ dat die niet mede en swypen en sweighen/danssen en springen/dzincken en
 clincken hoereren en domineren werden strac booz Ketters ghescholden:maet booz goe-
 de Catholijcken die aen het boozighe schuldich zyn. O wilt ghy dan niet dat de leughen/
 de valsheyt/als een hoos supz-desen onder ons toe neemt/stele u met alle macht teghen
 het Pausdom; laet alle Paepf ghesinde/sonder booz oordeel/dese dinghen onder soecken/
 en ober-weghen/ met bperighe gebeden tot Godt/dat hy haer de waerheyt woude doen
 sien/ die wy dan hopen dat haer de ooghen verlichten sal om te sien haere dwalinghen/en
 upt Babyl te gaen. De God der waerheyt bedestighe alle rechte Christenen in de waer-
 heyt/ onderke alle dwalingen en berraderien/tegen het Landt en de Kercke aengeleght.
 Verlichte de oogen van alle afgoden-bienaers onder ons/op dat wy t'samen brypen bryet-
 se/in stilheyt onder onse Christelijcke Oberheyt/mogen als Lidt midten dan een Lichaem/
 Schapen van een Schaep-stal/Ersgenamen van een Rijcke/Ingesetene van een Land/
 Onderfaten van een Kegeringe/Burgers van een Stadt/Bueren van een Wijk/in eenig-
 heyt/trouwe en liefde t'samen woonen/en blyben woonen/elck onder onsen Dijge-boom
 gesuyvert van alle afgoderie/afgesondert van alle Paepf gesinde/dat gebe God/ Vader
 Sonne en heylige Geest. A M E N.

E Y N D E.